STEPP

MAGAZINE VOOR
DE PRODUCERENDE,
ONTWERPENDE,
EN TECHNISCHE KRACHTEN
VAN DE BREDE
CULTURELE SECTOR

#22
dec 2016 | 12 €
jaargang 6

WORLD STAGE DESIGN

IN VOLLE ZEE

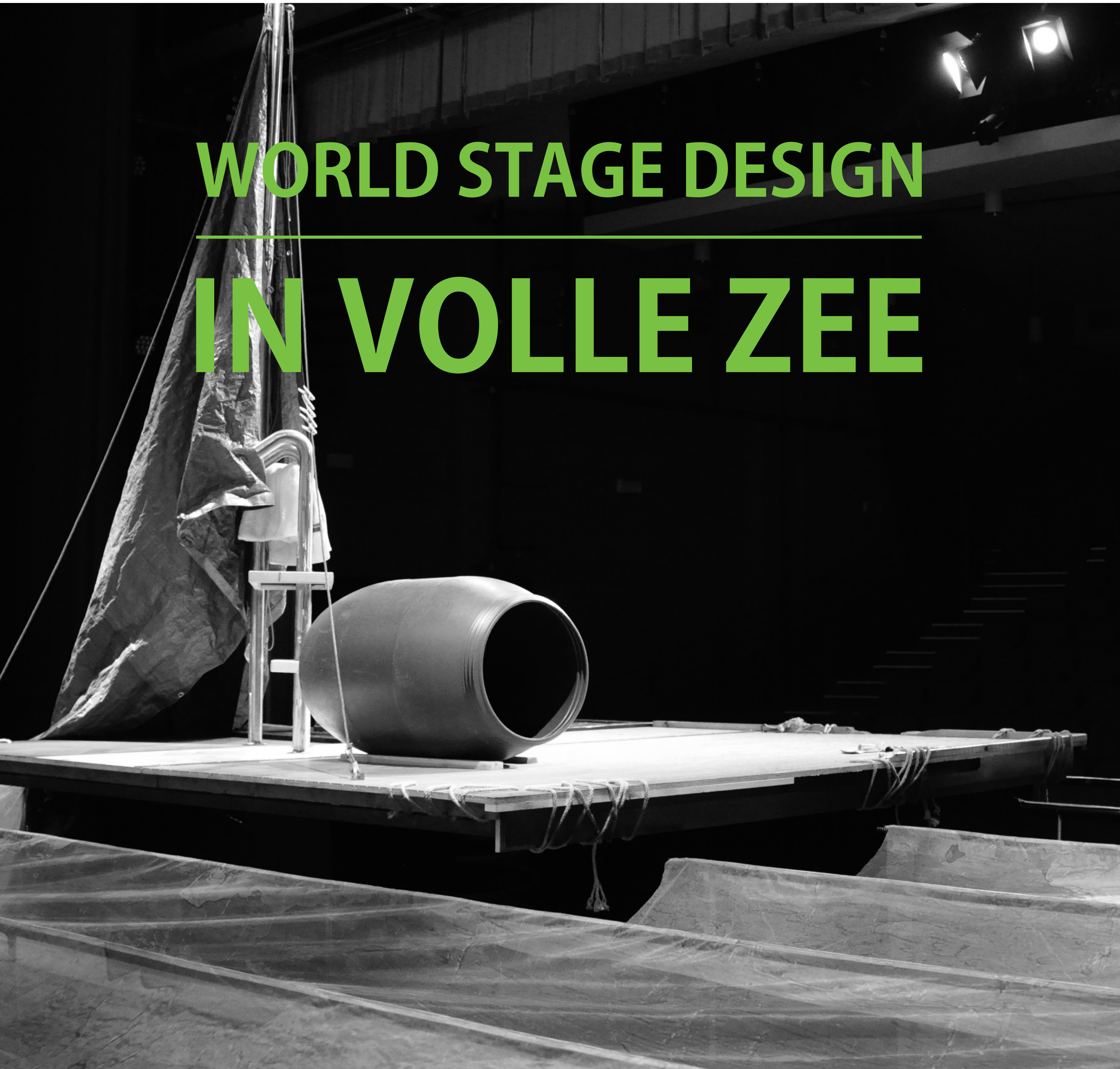

S Series

S21 & S31

Awesome Specification. Exceptional Performance. Stunning Value.

Quite simply a game-changer, the S-Series has all the power & flexibility of Stealth Digital Processing™, the technology behind the legendary DiGiCo SD consoles. 96kHz as standard, equivalent to 80 DSP channels, 46 Busses, local I/O with 24 Mic line inputs,12 Analogue outs.

With plug-in DMI cards the S-Series can chat to, and play nice, in a wide variety of environments.

MADI, Dante, Waves, or Calrec's Hydra 2 Network - it's got all this. And more.

MULTIBAND DYNAMICS

48 TRACK RECORDING

10 X 8 MATRIX

96kHz AS STANDARD

DMI

2 X PLUG-IN CARD SLOTS FOR INTERFACING WITH INDUSTRY FORMATS

INTUITIVE TOUCH USER INTERFACE

STEALTH DIGITAL PROCESSING

STEALTH DIGITAL PROCESSING™

AMPTEC
professional sound solutions

Duifhuisweg 11 - Industriezone "Het Dorpsveld" - B-3590 Diepenbeek - Belgium
http://www.amptec.be - sales@amptec.be
Tel: +32 (0) 11 28 14 58 - Fax: +32 (0) 11 28 14 59

DiGiCo
www.digico.biz

EDITORIAAL

Beste STEPP-leden,

De voorbije maanden waren een rollercoaster voor STEPP. Op 8 november tekenden 150 studenten en lesgevers podiumtechniek present in Oostende voor een inspirerende contactdag rond de toekomst van het podiumtechnisch onderwijs in Vlaanderen. Op diezelfde dinsdag werd de samenwerking tussen PMSE en STEPP aangekondigd. Gelijke doelstellingen nopen tot het bundelen van de krachten, meer dan ooit de boodschap voor de culturele sector. Over beide vindt u in dit STEPP-magazine de nodige achtergrond
Maar daarnaast gebeurde ook op de achtergrond heel wat werk. Er wordt de laatste hand gelegd aan een 'verzamelnota' rond trekkenwanden in België. Het STEPP-secretariaat krijgt nog steeds veel vragen over mechanisatie en automatisatie van hijsinstallaties, in België een verhaal van een bos en zeer veel bomen. De verzamelnota, die ergens rond deze tijd zal gepubliceerd worden via onze nieuwskanalen, hoopt hierin een eerste stap richting 'duurzaam bosbeheer' te worden (om in de terminologie te blijven) en alvast de nodige achtergrond te bieden voor ieder die aan een dossier over hijsinstallaties werkt.
Ondertussen vond ook de tweede cursusreeks van de cursus 'Preventie-adviseur Podiumkunsten niveau 3' plaats. Deze cursus is het resultaat van een traject dat STEPP startte in samenwerking met het Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten na een memorabele STEPP-contactdag rond veiligheid in de Singel in 2013. Deze cursus geeft toelichting en achtergronden bij de in dat traject verzamelde wetgeving, richtlijnen, goede praktijken en praktische tools. De aanwezige deelnemers uit zeer diverse cultuurorganisaties waren allen lovend en benadrukten de nog steeds aanwezige noodzaak. Er werd toen voorzichtig gewag gemaakt van een stelling dat dit eigenlijk verplichte lectuur zou moeten zijn voor iedereen in de cultuursector. Het traject mondt ondertussen uit in enkele Europese projecten waarin STEPP participeert. Over deze projecten, waaronder OIRA en ETTE, kan u alles lezen op onze website.
En ook de STEPP-basis- en specialisatiecursussen zijn er nog steeds en kennen telkens een enthousiaste reeks cursisten.
Zo zie je maar: voor elk wat wils bij STEPP. Het STEPP-lidmaatschap incl. STEPP-magazine – *de tot nog toe enige verplichte lectuur* - is daarom misschien wel een mooi en nuttig cadeau en eentje dat achteraf tenminste niet richting eBay of Kapaza verdwijnt.
Rest ons u een creatief, inspirerend en voorspoedig 2017 toe te wensen.

Vriendelijke groet,

Frankie Goethals, *voorzitter*
Bert Moerman, *ondervoorzitter*

3 **Editoriaal**

6 **Rollercoaster zonder backstage: Endless Express**
Coen Jongsma

13 **Dobberen op het droge: In Volle Zee**
Jan Decalf

19 **STEPP en PMSE bundelen de krachten**
Jeroen Sierjacobs

24 **Portfolio**
STEPP studiedag

28 **Conclusies klimaatrondetafels**
Johan Penson

30 **Boekbespreking**
Chris Van Goethem

32 **De rollende revue: Fijnbesnaard**
Pieter Nyckees

39 **OISTAT nieuws**
Ivo Kersmaekers

40 **WSD: Creatieve textieldecors op weg naar Taiwan**
Bo Bettens & Ivo Kersmaekers

46 **Nieuws, Agenda, Bedrijfsnieuws**

48 **Productnieuws**

50 **Colofon**

Terra, The Print Room Dance Company © Hugo Glendinning →

ROLLERCOASTER ZONDER BACKSTAGE

Coen Jongsma

Een treinreis van drie dagen via een geheime route door Europa met musici, theatermakers, schrijvers, films en intellectuelen. Een fantastische combinatie – en productietechnisch een ongekende uitdaging. Hoe je met te weinig tijd, te weinig geld en te weinig slaap met zevenhonderd mensen door Europa reist.

Iets over achten vertrekt de trein uit Amsterdam. Oostwaarts. Terwijl de passagiers kennismaken, klinkt door de intercom een liveradioprogramma vanuit een studio aan boord. Het debatrijtuig loopt vol voor de Europa-quiz en in het restaurantrijtuig gaan twee acteurs onversterkt met Russische teksten aan de gang. Augurken en wodka gaan van hand tot hand, ook het publiek krijgt tekst toebedeeld. Het is chaotisch, maar authentiek Oost-Europees. In het barrijtuig speelt een band, de samengepakte reizigers deinen als één blok mee in bochten en op de wissels. In het gangpad lopen groepen publiek vast en probeert een horecamedewerker met een doos droogijs, die net zo breed is als het gangpad, van het keukenrijtuig naar de bar te komen. Welkom in de Europe Endless Express.

Elk rijtuig stond onder leiding van een ‘Revisor.’ Zij checken of iedereen aan boord is, informeren passagiers, wijzen de weg. En zingen; op podia in de trein, in gangpaden en op het podium in Bratislava. © Paval Matela

Dit is het meest magische project dat ik ooit heb gedaan

Organisatorische uitdaging

“Dit is het meest magische project dat ik ooit heb gedaan”, zegt productieleider Floortje Halters, “maar misschien ook het zwaarste en meest bizarre.” Met een mengeling van trots, opluchting en uitputting blikt ze met collega Ellen van Bunnik en technisch producent Siemen Van der Werf terug op de driedaagse treinreis in juli en de maanden die eraan vooraf gingen.

Nadat in *NRC* een klein artikel over de trein had gestaan was verdere promotie onnodig. De zeshonderd kaartjes waren in no time verkocht. Er waren zevenhonderd slaapplaatsen nodig voor publiek, artiesten en crew, een keukenrijtuig, programmarijtuigen. “Daarmee kwamen we op zeventien rijtuigen, maar normaal is een trein niet langer dan zestien rijtuigen”, vertelt Van der Werf. “Dus moest in elk land een aparte vergunning worden aangevraagd.”

In de vier programmarijtuigen konden 360 personen tegelijk. Die beperking vormde een belangrijke, maar zeker niet de grootste uitdaging voor het productieteam. Drie maanden

Terwijl de trein door het Rijndal rijdt, speelt de Warme Winkel samen met oud-studenten van het conservatorium Antwerpen 'Das Rheingold'. © Elfi Boink

voor vertrek trok de oorspronkelijke zakelijk leider en uitvoerend producent zich gedeeltelijk terug. "De kaarten waren verkocht en de programmering zo goed als rond, maar de organisatie was dat nog niet." Halters werd gevonden als productieleider, maar was in dit late stadium niet meer fulltime beschikbaar. Daarom werd ook Van Bunnik aangehaakt.
Toen de producent zich eind mei helemaal terugtrok, nam bestuurslid Thijs Middeldorp de zakelijke leiding over. Een maand voor vertrek was de organisatie eindelijk stabiel. Vervolgens werd duidelijk dat veel aangevraagde subsidies niet waren toegewezen. Er moest met een minimaal budget worden geproduceerd. Halters: "Bij zo'n project zou je eerst de fysieke en financiële kaders moeten kennen. De flexibiliteit die je normaliter hebt om er extra mensen bij te halen, letterlijk meer ruimte te creëren of last minute extra materiaal te laten komen, bestond hier niet."

Rijdend festivalterrein

De trein werd via de Treinreiswinkel gehuurd bij het Duitse Euro Express. Drie dagen voor vertrek gaat Van der Werf met de zeskoppige techniekploeg aan de slag om de trein om te bouwen tot festivalterrein. Podia, licht, geluid, video, decoratie. "De afspraak was dat we dat op een rangeerterrein in Amsterdam konden doen, maar kort van tevoren werd bekend dat we naar Münster moesten." Voor de techniekploeg betekent dat niet alleen een halve week extra slapen in een wagon zonder douche, maar ook dat er extra reiskosten worden gemaakt en ruim een week een vrachtwagen moet worden gehuurd. Van der Werf: "Geen ramp, maar wel onvoorziene kosten binnen een toch al krap budget."
Het bouwen gaat de eerste dag goed, maar dan krijgt Van der Werf te horen dat de trein de volgende dag tussen elf en drie niet beschikbaar is. "Rangeren – zo gaat dat op het spoor. Maar vier uur bouwtijd minder voor zes man, hoe moesten we dat inhalen? Tot op het laatst waren we druk met de trein publieksklaar maken. Toen we Amsterdam Centraal binnenreden, stond ik nog dozen met programmaboekjes uit het gangpad te halen."

Belgische kwestie

Terwijl Van der Werf met zijn ploeg in Münster vertraging oploopt, vergaderen de directies van Euro Express en de Belgische Spoorwegen in Brussel over 'de Belgische kwestie'. De laatste stop van de reis was in Brussel gepland; daarvoor wás ook een vergunning verleend. Tot naar boven kwam dat oudere rijtuigen sinds 1 januari verboden zijn op het Belgische spoornet. Voor de vier stijlvolle jarenzestigrijtuigen en de keukenwagon zou de grens gesloten blijven.

Na vier uur overleg mag de organisatie er 'met een zekerheid

van 98 procent' van uitgaan dat de trein België toch in kan. Zonder officiële toestemming, maar het verbod zal niet worden gehandhaafd. Een keurige Belgisch-Nederlandse gedoogconstructie. Er zal wel wat vertraging zijn: de trein zal drie uur later aankomen in Brussel. Van Bunnik: "We zijn als de bliksem nieuwe schema's gaan maken. In Brussel hadden we een programma op locatie, er zouden artiesten en bands opstappen, de politie zou ons begeleiden tijdens een wandeltocht. Dat moesten we tussen de lopende zaken door verzetten."

Laddertjes en wc-papier

Vlak voor vertrek staat Van der Werf in de trein. Dan gaat zijn telefoon: de directie van de Treinreiswinkel. "De trein mag tóch België niet in." Wat nu?! Zijn collega's kan hij niet bereiken, die zijn druk aan de overkant van het IJ, waar de passagiers bij het EYE Filminstituut hun polsbandjes ophalen. "Maar dat maakte ook niet zoveel uit, want wat konden we nu nog regelen?" Even later is iedereen aan boord en gaat de trein via Berlijn en Dresden op weg naar Praag. Dat er voor het wegvallen van Brussel nog geen alternatief is, en daarmee nog geen routeplan voor de derde dag, is even geen issue. Het eerste driedaagse festival op een door meerdere landen rijdende trein ooit is onderweg!

Zo'n trein is voor ons onbekend terrein, en bij de Spoorwegen is nul ervaring met dit soort projecten

Al snel blijkt dat er verschillen zijn met een stabiel festivalterrein. Van der Werf: "In het begin kregen wij voortdurend vragen over treingerelateerde zaken: de laddertjes in de coupés, de vuilniszakken, de lakens, het wc-papier. In één rijtuig viel de stroom uit en de ingehuurde schoonmakers hadden voortdurend aansturing nodig." Er is geen backstage, al het productiewerk gaat per portofoon, tussen het publiek, in een wiebelend gangpad. "Een kabeltje van de ene naar de andere kant brengen kostte ongeveer een uur", vertelt Van der Werf. "En niet alleen de voltages van de bovenleiding bleken per land te verschillen, ook de frequenties. Daar konden de lampen van de beamers niet tegen en met het geluid waren aardeproblemen. Maar het programma liep volgens schema."

Halve trein kwijt

Halters: "Zo'n trein is voor ons onbekend terrein, en bij de Spoorwegen is nul ervaring met dit soort projecten. Over dingen die voor hen vanzelf spreken wordt dus niet gecommuniceerd. Bij de locomotiefwissels op de grens gaat bijvoorbeeld de stroom van de hele trein af. Volstrekt logisch voor spoorwegmensen, maar ons was gezegd dat we aan boord altijd stroom zouden hebben." Van der Werf: "Je schrikt toch als alles in een keer uitvalt, nadat je net een film hebt gestart."

Tot de late uurtjes vieren de reizigers feest in het barrijtuig en het debatrijtuig. Techniek, productie en horeca zijn tot vijf uur 's nachts in de weer en om zeven uur komt alles alweer op gang. Tegen tien uur arriveert de trein in Praag. Het publiek gaat naar de binnenstad; dit is hét moment om achterstallige klusjes te doen.

Van Bunnik: "Het grootste gedeelte van de crew bleef aan boord. We reden weg van het perron en stonden even stil. Vijf minuten later reed de helft van de trein weg – zonder enige aankondiging. Eén medewerker kon ternauwernood overspringen." Na lang bellen krijgt Van Bunnik de machinist aan de telefoon: ze gingen water bijvullen. En omdat er bij het watervulpunt maar plek is voor negen rijtuigen, is de trein even gesplitst. O ja, dat water innemen duurt ongeveer anderhalf uur. Per treindeel. Van Bunnik: "We zakten door de grond. De crew was in tweeën gesplitst, niemand kon bij de juiste spullen."

Next stop: Keulen

Na Praag rijdt de trein naar de Slowaakse hoofdstad Bratislava, dat net het voorzitterschap van de EU van Nederland heeft overgenomen. Begeleid door politiewagens wandelen de treinreizigers naar de markthal. Daar wordt de culturele component van het voorzitterschap overgedragen. De reizigers stappen in de fontein voor de deur voor verkoeling en schone voeten.

Verder gaat de trein, via Oostenrijk en door Duitsland, richting België. Na een enerverende nacht, waarin reizigers het 'gemaskerde swingersbal' kunnen bezoeken, is het in het Rijndal rustig wakker worden. Programmaboekjes voor de nieuwe dag worden uitgedeeld, met daarin vermelding van een stop in Brussel. Maar rond het middaguur komt via de intercom 'een belangrijke mededeling': "We gaan stoppen in Keulen, met tot kwart voor vier een vrij programma. Koop geen drinken of eten, er is genoeg aan boord!"

Dat het productieteam razend druk is geweest met de aanpassingen hebben de reizigers niet meegekregen. Vanuit slaapcabines werden in allerijl tickets besteld om artiesten uit Brussel en Amsterdam naar Keulen te krijgen. Van Bunnik: "Kregen we ineens een telefoontje van de Brusselse politie, of

we nog kwamen. In alle hectiek waren we vergeten om hen af te bellen."

Overweldigend

Na Keulen is het tijd voor de terugreis. Het is zichtbaar niet eenvoudig om deze ad-hoctrein tussen de overvolle dienstregeling door op de juiste tijd op het juiste Keulse perron te krijgen. Omroepberichten zeggen het een, informatieborden het ander. Perron 6 wordt perron 5. De ruim zeshonderd, drie dagen ongewassen reizigers wachten welwillend. Van der Werf: "Volgens planning zouden we in Brussel nog een laatste keer water bijvullen. Nu moest dit in Keulen ad hoc worden georganiseerd, dat kostte extra tijd."

Veertig minuten later dan gepland vertrekt de trein uit Keulen. Van Bunnik: "Ook al konden we nu in tweeënhalf uur naar Amsterdam rijden, eerder aankomen was voor ons geen optie. Er liepen programma's, er was eten en drank die op moest en het restaurant had nog twee shifts. Van der Werf: "Dienstregelingen worden normaal gesproken een halfjaar eerder gemaakt. Euro Express en de Treinreiswinkel hebben anderhalve dag van tevoren geregeld dat we terecht konden in Keulen en daarna met een omweg via Breda en Rotterdam naar Amsterdam konden rijden, zodat we volgens planning konden aankomen. Dat was geweldig. Ik heb ze vaak vervloekt, maar op dat moment waren het onze helden."

**Dat was geweldig.
Ik heb ze vaak vervloekt,
maar op dat moment
waren het onze helden**

Iets voor negenen is de Europe Endless Express terug in Amsterdam. Voordat trein en crew weer naar Münster vertrekken voor de afbouw, volgt een massaal applaus van het publiek. Van der Werf: "De machinisten hadden al die tijd wat meewarig naar ons gekeken, maar hiervan waren ze nogal onder de indruk. Applaus voor de trein. Dat hadden ze nog nooit meegemaakt. Wij waren er ook door overweldigd, echt een mooie beloning. We waren kapot, op sommige momenten hadden we er aardig doorheen gezeten, maar nu zeiden we: ja! Volgend jaar gaan we weer!" ■

EEE in het kort
De Europe Endless Express vertrok 30 juni uit Amsterdam, reisde via Dresden, Praag Bratislava, Wenen, Keulen en Rotterdam en keerde op 2 juli weer terug in Amsterdam.

Initiatief:
Club Interbellum

Partners (o.a.):
Treinreiswinkel, De Balie, EYE, SLAA, Toukie Delphine, De Warme Winkel, Wunderbaum, VPRO

Artiesten (o.a.):
The Ex, Pink Pony Express, Eddie The Eagle, Pips:Lab, Yuri Honing, Arnon Grunberg, Ronald Snijders, Paul Haenen, Teun van de Keuken, Marjolijn van Heemstra

Idee/artistieke leiding:
Casper Van Gemund

Eindregie/dramaturgie:
Lizzy Timmers

Scenografie:
Julien McHardy

Eindregie muziek:
Rik Elstgeest

Hoofd productie:
Floortje Halters en Ellen van Bunnik ('n More)

Productie:
Julia Mikx , Betül Erat, Lieveke Heijn, Rosanne Procee, Lise van den Hout

Technisch producent:
Siemen van der Werf

Techniek:
Rick Gobée, Martin Effert, Jan Willem Bogers, Dave Staring, Mike van Galen

Together everyone **achieves more.**

Op momenten dat er niets fout mag gaan, moet u blindelings kunnen **vertrouwen** op uw audiovisuele partner. **Ervaren professionals** die uw wensen en verwachtingen omzetten in een excellente service, waar en wanneer u dat wilt. Auvicom Group **verkoopt en verhuurt** audiovisueel en presentatiemateriaal om van uw event een onvervalst succes te maken. Koppel daar de **flexibele assistentie** van onze **gespecialiseerde technici** aan en slaap vanaf nu op beide oren.

Dacht u dat de perfecte AV-partner niet bestond?
Iedereen kan zich natuurlijk vergissen...

Auvicom group

suikerkaai 40d /// Industriezone 3a
1500 halle /// +32 2 380 10 44
info@auvicom.be /// www.auvicom.be

DOBBEREN OP HET DROGE

Jan Decalf

Drie West-Vlaamse acteurs, Lien De Graeve, Mathias Sercu en Tom Ternest, varen onder de vlag van Theatermakery Het Eenzame Westen uit om repertoirestukken in het dialect op te voeren. Voor hun tweede stuk 'In volle zee', hertaalden ze een tekst van de Poolse auteur Sławomir Mrozek.

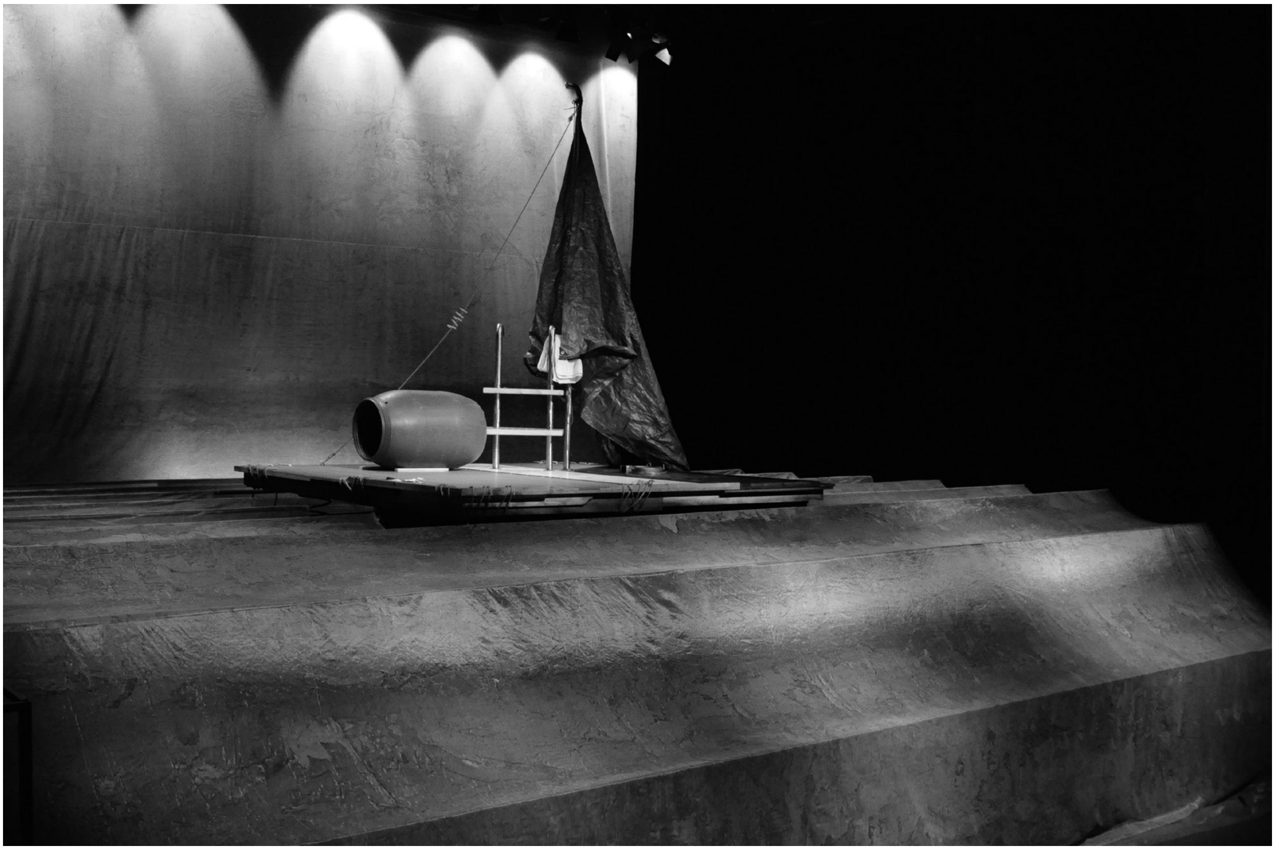

In deze eenakter zitten drie drenkelingen op een vlot. Het eten is op en ze beslissen samen dat ze geen andere keuze hebben dan over te gaan tot drastische maatregelen. Iemand van hen zal moeten worden opgegeten. Vanaf nu is het elk voor zich.

De ster van de voorstelling is ongetwijfeld de vondst van de scenografen om de golven te evoceren en het vlot te laten deinen. We gingen een kijkje nemen bij de opbouw in Izegem. Bram Vandeghinste, de theatertechnicus die het stuk vergezelt, lichtte het reilen en zeilen toe.

“Het stuk is behoorlijk surreëel en bevreemdend en dat hebben we doorgetrokken in het decor. Met gedrapeerde doeken maken we een schematische voorstelling van golven en het speelvlak is een vlot van een paar vierkante meter dat op spiraalveren is gemonteerd. Het ontwerp van het vlot was een idee van onze scenograaf, die het bovendien ook zelf in mekaar heeft geknutseld.”

De kleinschalige, ambachtelijke manier van werken is een opmerkelijk punt in het manifest van de Theatermakery. Deels gedicteerd door economische noodzaak, maar tegelijk een bewuste keuze om voor essentie te kiezen. Ook wat de scenografie betreft.

“Piet De Doncker heeft een eigen ateliertje waar hij onze ideeën heeft uitgewerkt. Alleen voor het buigen van de veren zijn we bij een smid moeten gaan aankloppen. Die heeft dan precies berekend hoe groot de buiging onder de belasting zou worden. Voor de rest is het decor heel eenvoudig gehouden, met uitzondering van de achterdoek.”

Wat een grijze infini lijkt, is eigenlijk een gaasdoek met daarop een digitale print van een schilderij van James Ensor. In de late negentiende eeuw maakte Ensor een aantal zeezichten en de ontwerpers gebruikten één van die doeken om als achtergrond te dienen. Het is een subtiele verwijzing naar Oostende en een knipoog naar De Grote Post, samen met De Spil de coproducent van de voorstelling.

Eén van de doelstellingen van Het Eenzame Westen is het oraal erfgoed van het dialect te bewaren. Ze willen de volkstaal opnieuw installeren in het professionele theater. Daarbij gaan ze grondiger te werk dan een paar klanken na te bootsen. Het West-Vlaams is immers geen eenvormige taal, elke regio heeft een eigen tongval en vocabularium. Vaak is er al een verschil tussen twee gehuchten.

Die rijkdom van woorden willen ze bewaren door ze te (her)gebruiken. Het vorige stuk was in het Roeselaars en voor ‘In volle zee’ kozen voor het Oostends dialect. De tekst werd hertaald door Roland Desnerck, een specialist en uitgever van het Oostends woordenboek, en de actrices moesten de tekst fonetisch leren, omdat ze geen van allen uit de badstad komen. Ze werden daarbij bijgestaan door Oostendse dames. Regisseur Tom Ternest vond dat er ook een onderliggende

stroming was die het stuk naar de badstad stuwde. "Mro ek was een geëngageerd auteur en zijn tekst ademt de bevlogenheid van contestatie, het anti-autoritaire van de rebelse jaren 60. Het is een absurde spiegeling van gekonkel en machtsspelletjes. Dat past wel bij Oostende en haar politieke hofhouding. Het stuk blijft nog altijd relevant.
In die metafoor is het ook een fantastisch symbool dat de zee in het decor statisch is. Het zijn de drie kibbelaars die op het vlot alle deining veroorzaken. Het is alleen het vlot dat beweegt en de zee is kalm en afwachtend. Het stuk is geen appèl, het laat vooral zien tot wat de mens in staat is. Het blijft satire, maar zonder al te belerend te zijn."

Voor orale overlevering moet je de taal gebruiken. Dat lijkt evident, maar is in de praktijk lastiger dan het lijkt. Taal en woordenschat evolueren, verwateren en veranderen. De bezoekers krijgen voor het stuk een klein woordenboekje met vergeten woorden en uitdrukkingen. Dat is geen overbodige luxe, want zelfs jongeren die in het Oostends zijn opgegroeid, (her)kennen niet meer alle woorden.
Toch is het niet de bedoeling om alleen voor West-Vlamingen te spelen. Het stuk speelt ook in Herentals en Genk en het publiek kan zonder problemen volgen. De betekenis van sommige woorden leiden ze dan uit de context af. Misschien helpt het ook dat mensen aan de West-Vlaamse tongval hebben kunnen wennen door de populaire tv-reeksen als 'Eigen kweek' of 'Bevergem'. Maar anders dan bij sommige van die producties, is de keuze voor dialect geen gimmick.
Tom: "We houden er bij de voordracht wel rekening mee wanneer we buiten de provincie spelen. In het begin spreken we dan iets trager om de kans te geven aan de klanken te wennen. Of we geven de context aan door gebaren wat dikker aan te zetten. In de eigen provincie willen we de volkstaal gebruiken om een lage drempel te houden. Daarbuiten werkt het misschien wat tegen in verstaanbaarheid, maar ik hoop

Het Eenzame Westen wil het oraal erfgoed van het dialect bewaren door de volkstaal opnieuw te installeren in het professionele theater

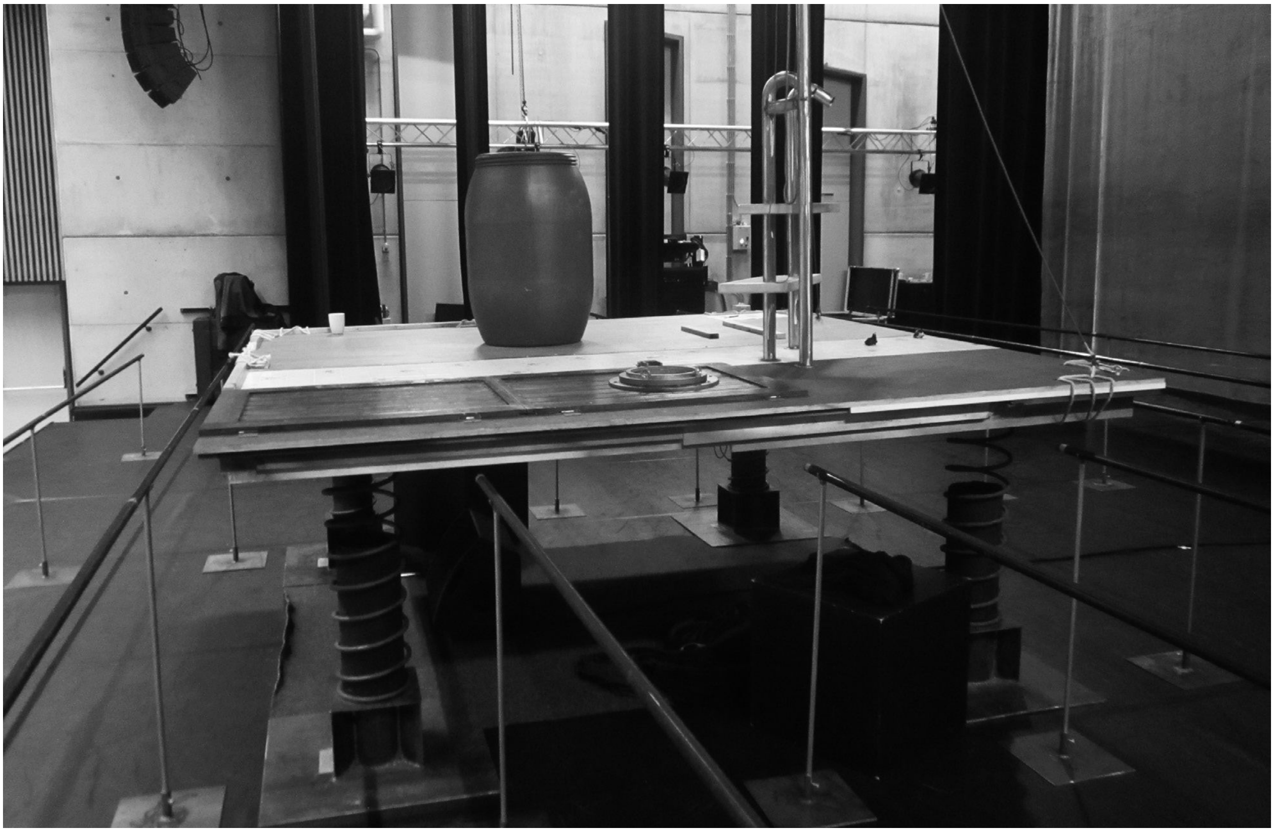

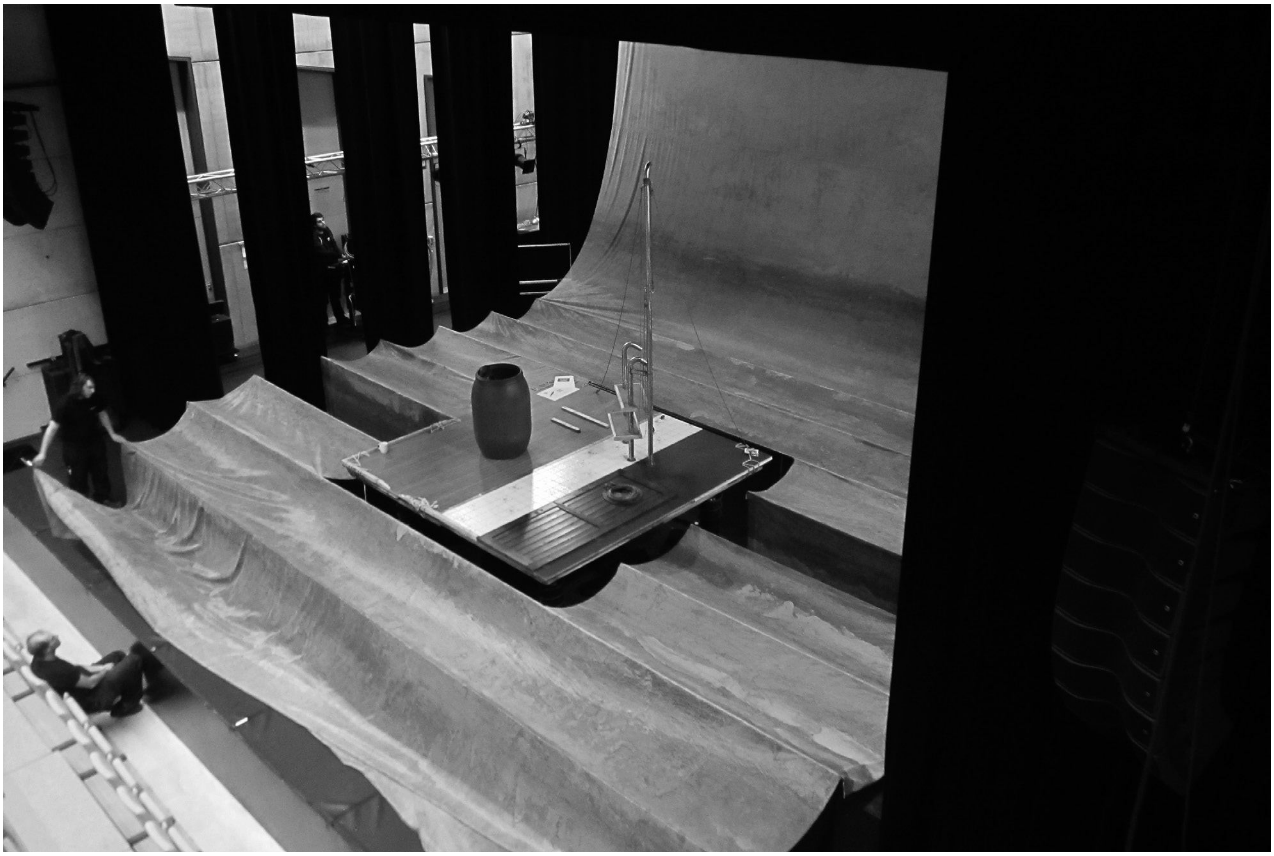

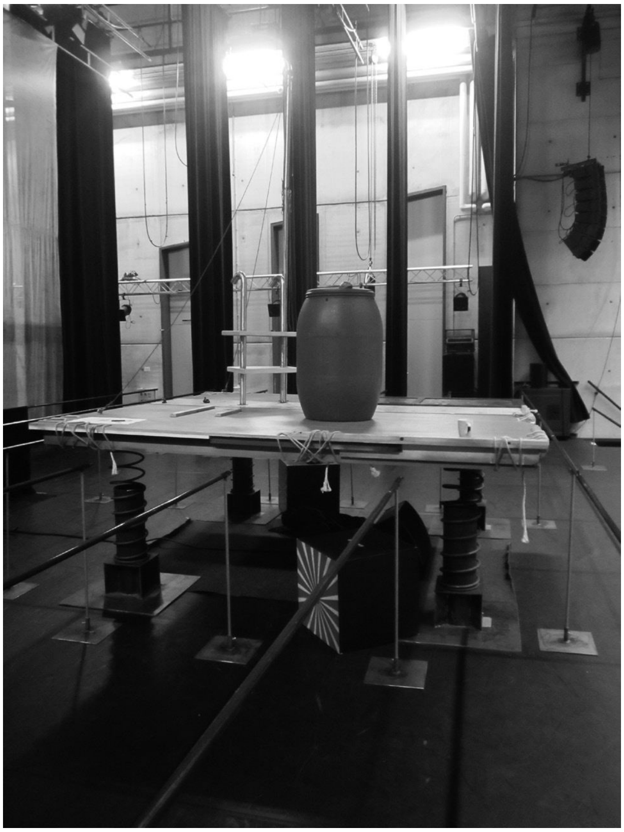

Om in deze tijden het hoofd boven water te houden, moet je ook creatief zijn in constructies om kosten te drukken.

dat we dan weer winnen aan muzikaliteit en poëzie. Kijk, er zijn gezelschappen die al in het Hoogduits of in een verzonnen taal hebben gespeeld, dus waarom zou een dialect dan niet kunnen.
Het is precies omdat we niet voor de volkstaal kiezen omwille van het jolige, dat we ook geen toegevingen doen. Het is ons er niet om te doen dat het publiek mee moet zijn omdat ze anders de mop niet zouden snappen."

Om in deze tijden het hoofd boven water te houden, moet je ook creatief zijn in constructies om kosten te drukken. De Theatermakery is een kleine vzw die verbonden is aan cc De Spil in Roeselare. Dat betekent bijvoorbeeld dat De Spil een technicus ter beschikking stelt en logistieke en administratieve ondersteuning geeft. "De coproductie met De Grote Post hield in dat we drie weken hebben mogen afmonteren in hun kleine zaal en dat ze daarvoor infrastructuur en materiaal leverden en een technieker lieten bijstaan. Voor elke voorstelling is het noodzakelijk om op zoek te gaan naar partners."
Op deze of gene manier is deze opvoering actueel en op het scherp van de snee. De agit-prop uit de jaren 60 is misschien nog meer dan vroeger nodig en het dog-eat-dog is dagelijkse kost in onze maatschappij. Dialecten worden steeds meer aangewend om in een eigen taal te spreken, om de authenticiteit te gaan opzoeken. En de lowbudget aanpak is grotendeels een gevolg van de realiteit in wereld van de kunsten. Enerzijds gedicteerd, anderzijds het resultaat van het zoeken naar het pure van ambacht.
Zo bekeken is deze voorstelling meer bijdetijds – en relevanter – dan eender welke hypertechnologische monsterproductie. ■

Meer info op http://www.heteenzamewesten.be

SHAPE YOUR SOUND

Bose **F1 Model 812** Flexible Array Loudspeaker

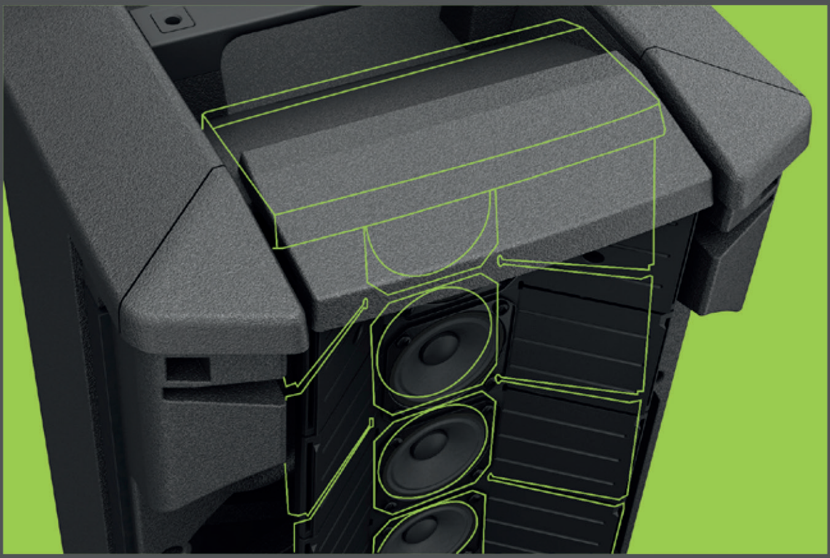

1 speaker. 4 coverage patterns.

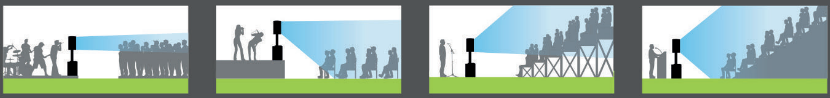

Introducing the first portable loudspeaker that lets you easily control the vertical coverage—so wherever you play, more music reaches more people directly. The Bose F1 Model 812 Flexible Array Loudspeaker's revolutionary flexible array lets you manually select from four coverage patterns, allowing you to adapt your PA to the room. Plus, the loudspeaker and subwoofer provide a combined 2,000 watts of power, giving you the output and impact for almost any application. Your audience won't believe their ears.

Bose.com/F1

BOSE®
Better sound through research®

STEPP EN PMSE BUNDELEN DE KRACHTEN

Door de explosieve groei van mobiel internet lieten GSM-operatoren zowat 5 jaar geleden hun oog vallen op hopen frequenties om krachtiger 3G en 4G netwerken uit te rollen. Onder die frequenties ook die die dagelijks worden gebruikt binnen de cultuur- en evenementensector. De inzet was niet min: de grote frequentiehonger kon ertoe leiden dat concerten, musicals en events niet meer zouden kunnen doorgaan volgens de huidige technische normen.

Daarom bundelden een aantal gebruikers en fabrikanten de krachten in PMSE, de Belgian Interest Group for Program Making en Special Events. Deze belangenvereniging ging het gesprek aan met de overheid (BIPT). Het overleg leidde tot de vrijwaring van een aantal frequentiebanden waarbinnen technische oplossingen mogelijk waren.
Vandaag verschuift de rol van PMSE naar het opvolgen van problemen die gebruikers ervaren bij de roll-out van 4G. De groep biedt daarbij technische oplossingen en ondersteuning. Het was dan ook logisch dat daarbij wordt samengewerkt met STEPP, het steunpunt voor productionele, ontwerpende en technische krachten van de brede culturele sector. PMSE.be kan u in de toekomst bereiken via het nieuwe emailadres: pmse@stepp.be

De snelheid waarmee de technologische evolutie gepaard gaat, kan je zien aan het feit dat Proximus al aan het experimenteren is met 5G. 5G laat in een testomgeving snelheden toe tot 70 gigabit per seconde, wat honderd keer sneller is dan het huidige 4G. Eer het zover is, moet eerst nog het netwerk worden aangepast. Men spreekt van een verdichting met 'small cells' of kleinere antennes.
Volgens Proximus is deze evolutie nodig om te beantwoorden aan de forse stijging van het mobiele dataverkeer. Niet alleen omdat steeds meer mensen een smartphone gebruiken en video explosief groeit, maar ook doordat allerlei apparatuur steeds meer met elkaar communiceert via het internet. Het gaat dan bijvoorbeeld om slimme bewakingscamera's of thermostaten. Men verwacht dat deze technologie pas tegen 2020 beschikbaar zal zijn.
Met de komst van 5G staan bepaalde frequentiebanden (weer) onder druk. 5G is de 700 Mhz (694Mhz – 790 Mhz). Er zit nog een bandgap tussen uplink en downlink, maar daar is nog niets over beslist. Voorlopig wordt de band 470-694Mhz niet aangeraak, maar meer dan een paar jaar zal de rust niet duren.

PMSE.be

STEPP STUDIEDAG OPLEIDINGEN

Bert Moerman

Zowat 15 jaar geleden ontstonden de eerste podiumtechnische opleidingen in Vlaanderen. Wat voorgaand een stiel was die je leerde op de werkvloer, kreeg nu een onderbouwde achtergrond met een officieel diploma. Er werden beroepsprofielen opgemaakt en afgestemd, voor technici die hun kennis op de werkvloer hadden opgedaan werd het systeem van de ervaringsbewijzen opgezet en STEPP en het Kenniscentrum Podiumtechnieken waren de motor achter het OOP, het Overleg Opleidingen Podiumtechnieken, dat informele kruisbestuiving tussen de opleidingen mogelijk maakt.

STEPP en het Kenniscentrum Podiumtechnieken vonden de tijd rijp om in het licht van de voorliggende wijzigingen in het middelbaar onderwijs een studiedag op te zetten om samen met lesgevers en studenten te brainstormen over de toekomst van het podiumtechnisch onderwijs in Vlaanderen. Deze studiedag vond plaats op dinsdag 8 november 2016 op de nieuwe campus van het Ensorinstituut in Oostende, een campus waar zowel een deeltijdse als een voltijdse opleiding wordt georganiseerd.

Aan het begin van het programma werden een aantal thematieken voorgelegd en de discussie op gang gezet aan de hand van presentaties. Insteken waren de nieuwe campus zelf en hoe deze zou moeten aansluiten op het podiumtechnisch onderwijs van de toekomst, een overzicht van de bestaande opleidingen en opleidingsvormen en een voorstelling van de do's-and-don'ts voor stages.

In de namiddag gingen studenten en lesgevers in aparte groepen in discussie. Voor de lesgevers werd hieraan een presentatie rond duaal leren gekoppeld, de leerlingen vonden elkaar in een leerlingenparlement en aansluitend een leerlingenolympiade.
De presentaties en de conclusies van de studiedag kan je consulteren op de STEPP-website onder de themapagina 'opleiding & beroepskwalificatie'. Onderstaand geven we de grote lijnen mee.

Kwaliteit van het bestaande aanbod

Een fijne vaststelling: algemeen zit het wel goed met de bestaande opleidingen Podiumtechniek. Je kan zowel onderricht volgen in het secundair onderwijs, in deeltijds beroepsonderwijs, in het hoger onderwijs, als bijscholing en er zijn zelfs specifieke trajecten voor werkzoekenden en/of anderstaligen. De inhoud van de opleidingen voldoet aan kwaliteitseisen en kan ook de toets met opleidingen in het buitenland aan.

Toch zijn er een aantal verbeterpunten: zowel studenten als bedrijven geven aan dat het ontbreekt aan een degelijke training op videogebied, vooral m.b.t. projectie en videowalls. Daarnaast zou er ook meer nadruk mogen worden gelegd op opnametechnieken en soundscaping. Tegelijkertijd is men er zich van bewust dat de opleidingsduur dan

(nog meer dan nu) te krap zou zijn. De leerlingen stellen voor om een 7de jaar podiumtechnieken mogelijk te maken. Dit kadert perfect in de doelstellingen voor een HBO5-traject. Vanuit de sector van de verhuurbedrijven komt dan weer naar voor dat de kennis van materialen, technieken en werkmethoden buiten het theater of cultuurhuis (corporate, festival, events, beurzen) dient te worden aangescherpt. Elementen als locaties zonder techniek, stroomgebieden, wind, water en publieksbegeleiding zijn aandachtspunten.

Leerlingen geven aan dat ook het domein van speciale effecten en pyrotechniek nog onontgonnen terrein is. Een gedetailleerde opleiding bestaat enkel in het buitenland en heeft een navenant prijskaartje. Ook hier zou een basispakket niet misstaan.

Onvermijdelijk komt dan de vraag: Kan een opleiding compleet zijn? Studenten willen zelf voor verschillende aspecten gaan (klank, licht, video, productie...), zodat de grens tussen algemene opleiding en specialisatie zich aftekent. De algemene teneur is dat een opleiding podiumtechnieken een brede basis moet geven op alle terreinen. Er moet daarnaast een lans worden gebroken om studenten te doen investeren in zelfstudie. Dit kan bijvoorbeeld door online leren, maar evengoed door bij een klein bedrijf aan de slag te gaan met een studentenjob. Zo leer je je plan te trekken met weinig middelen en pas daarna wordt je specialist. Op de werkvloer zal de student dan geconfronteerd worden met nieuwe technieken en kan er zelf meer over te weten komen. Het moet niet altijd op de leerkrachten of de opleidingen worden afgeschoven: een school moet aanreiken (vooral technische principes) maar de student moet er creatief mee aan de slag.

Het spanningsveld allround vs. specialist weegt trouwens ook door bij leerkrachten. Er moet worden opgemerkt dat de kwaliteit van een opleiding zeer afhankelijk is van de individuele lesgever, zowel op vlak van achtergrond als qua betrokkenheid. Daarnaast wordt gewag gemaakt van te weinig communicatie tussen leerkrachten onderling – ook vaste docenten vs. gastdocenten – waardoor te weinig wordt ingespeeld op elkaar of waarbij stukken cursus teveel overlappen (of zelfs elkaar tegenspreken). Hetzelfde geldt trouwens voor studenten: goesting en drive vormen de helft van de opleiding, zowel voor lesgevers als voor studenten.

Secundair versus hoger onderwijs

Er wordt gesteld dat in een internationaal kader het RITCS de vergelijking met de Amsterdamse hogeschool voor de kunsten kan doorstaan. Anderzijds werd her en der geopperd dat het RITCS vooral theatergericht is, waardoor er meer/te veel aandacht is voor het creatief denkproces dan voor techniek.
Voor de duidelijkheid: het RITCS focust

op een kruisbestuiving met de theateropleidingen op dezelfde campus, waardoor van nature deze klemtoon ontstaat en de creativiteit op producties (inhoudelijk) de overhand krijgt. Daardoor is er minder nadruk op creatieve technische oplossingen vanuit techniek. Het resultaat zijn techniekers die mee de productie gaan maken, maar minder technische bagage hebben.
Ook de artistieke ingangsproef past in datzelfde plaatje. De professionele wereld waar de podiumtechnicus – die niet op de loonlijst van een gezelschap terechtkomt – in zal belanden, draait echter 75% rond corporate events, met weinig tot geen 'artiesten' of artistieke insteek. Aangezien het RITCS de enige bacheloropleiding aanbiedt die podiumtechniek aanhaalt, zullen velen hier op afknappen of tijdens hun studie pas inzien dat ze een verkeerde opleiding volgen. Er wordt daarom geopperd dat de focus aan de ene kant breder zou moeten worden getrokken naar techniek en smaller wordt gemaakt op vlak van geschiedenis en culturele bagage.
De opleiding scenografie moet misschien echt als een aparte opleiding worden gezien of worden afgesplitst in het laatste jaar. Zo heeft ieder wat wils.
Het derde jaar binnen het RITCS is momenteel een specialisatiejaar, doch dit beperkt zich tot twee themaweken. Een opsplitsing is niet noodzakelijk wenselijk, want de arbeidsmarkt vraagt om polyvalentie.

Samenwerking

Een aantal keren wordt het idee geponeerd om een samenwerking tussen de verschillende opleidingen op te zetten, waardoor studenten met projecten roteren tussen de scholen (bv. stage bij KasK, Pianofabriek op RITCS). Of waardoor een breder aanbod aan gastdocenten mogelijk wordt. Elke opleiding of opleidingstype heeft uiteindelijk zijn kwaliteiten en een open huis kan enkel versterkend werken. Elke opleiding heeft echter haar specifiek profiel en studenten vinden soms door de bomen het bos niet meer. Een soort van assessment dat een student begeleidt in zijn/haar studiekeuze (accenten) blijkt hoognodig.

Evolutie uitstroom van opleidingen naar het werkveld
Er is in de laatste 15 jaar een positieve evolutie geweest. De kwaliteit van de opleidingen wordt weinig in twijfel getrokken en een groot aantal mensen met een podiumtechnisch diploma stroomt ook door naar deze niche op de arbeidsmarkt. De sector is echter minder actief en ambitieus dan 10 jaar geleden. Nogal wat mensen werken in de sector zonder diploma. Anderzijds verschijnen wel meer vacatures waar expliciet naar een diploma podiumtechnieken wordt gevraagd.

Toch blijven we vaststellen dat bij sommige gemeentelijke overheden iemand zonder diploma secundair nog steeds niet kan beginnen, zelfs niet met 20 jaar podiumervaring. Het probleem met het ervaringsbewijs - dat o.a. met het oog hierop werd ontwikkeld - was dat er geen niveau aan gekoppeld was. Met de nieuwe beroepsprofielen die wel ingeschaald zijn, zou dit verholpen kunnen worden. EVC is niet bekend genoeg. De sector verloont overigens enkel volgens functie, niet volgens diploma.

Podiumtechnieken in KSO of TSO, of beide?

Een ander heet hangijzer is de vraag of een secundaire opleiding in het KSO (Kunst Secundair Onderwijs) of in het TSO (Technisch Secundair Onderwijs) thuishoort. De algemene bevinding van de lesgevers is dat het KSO veel meer voeling heeft met de reële werkomgeving van een podiumtechnicus dan het TSO. Een KSO-opleiding probeert veel meer het cultureel inhoudelijke aspect aan te brengen, zelfs informeel: leerlingen maken meer kennis met andere leerlingen met artistiek belangstelling (vb. drama - woordkunst, audiovisuele vorming).
Er zijn echter ook een paar contra's: het is niet evident om zelfs in KSO tieners een brede waaier aan culturele strominngen te leren kennen en het voordeel van TSO kan zijn dat men daar voor heel wat technieken (elektriciteit, decorbouw, lassen etc) over meer aangepaste infrastructuur beschikt.
Hoe dan ook is er consensus over het feit dat creativiteit deel moet uitmaken van de opleiding.

Anderzijds is er de dualiteit dat er leerlingen zijn die niet zullen worden bereikt net omdat het om een TSO-opleiding gaat, terwijl tegelijk leerlingen die nu opteren voor een TSO-opleiding podiumtechnieken niet meer zullen inhaken als podiumtechnieken enkel in KSO zit. Een natuurlijke symbiose op de speelplaats, al dan niet geforceerd door het samen laten volgen van algemene vakken, lijkt een (utopisch?) ideaalbeeld. Ook externe projecten en samenwerkingen opzetten behoort tot de mogelijkheden.

De bestaande diversiteit in de opleidingen wordt niet noodzakelijk als negatief ervaren: de opleidingen werven verschillende soorten publiek. Voor alle betrokkenen zijn dit fantastische en supergemotiveerde groepen van leerlingen. Een verscheidenheid die zeer fijn (en misschien zelfs gewenst) is later in de sector. Er wordt daarom aangedrongen om podiumtechnieken in beide systemen te houden : KSO en TSO.

Leerlingen daarentegen kiezen resoluut voor TSO. In hun opvatting leren zij een technisch vak, een vak dat creatieve werken verwezenlijkt. Zij vinden het wel noodzakelijk dat er ook begeleiding/les wordt gegeven over het creatieve deel van de job. Ze zijn het alvast niet eens met de stelling 'Podiumtechnieken moet enkel de technische tools aanreiken.' De perceptie over KSO/TSO speelde daarbij een rol.

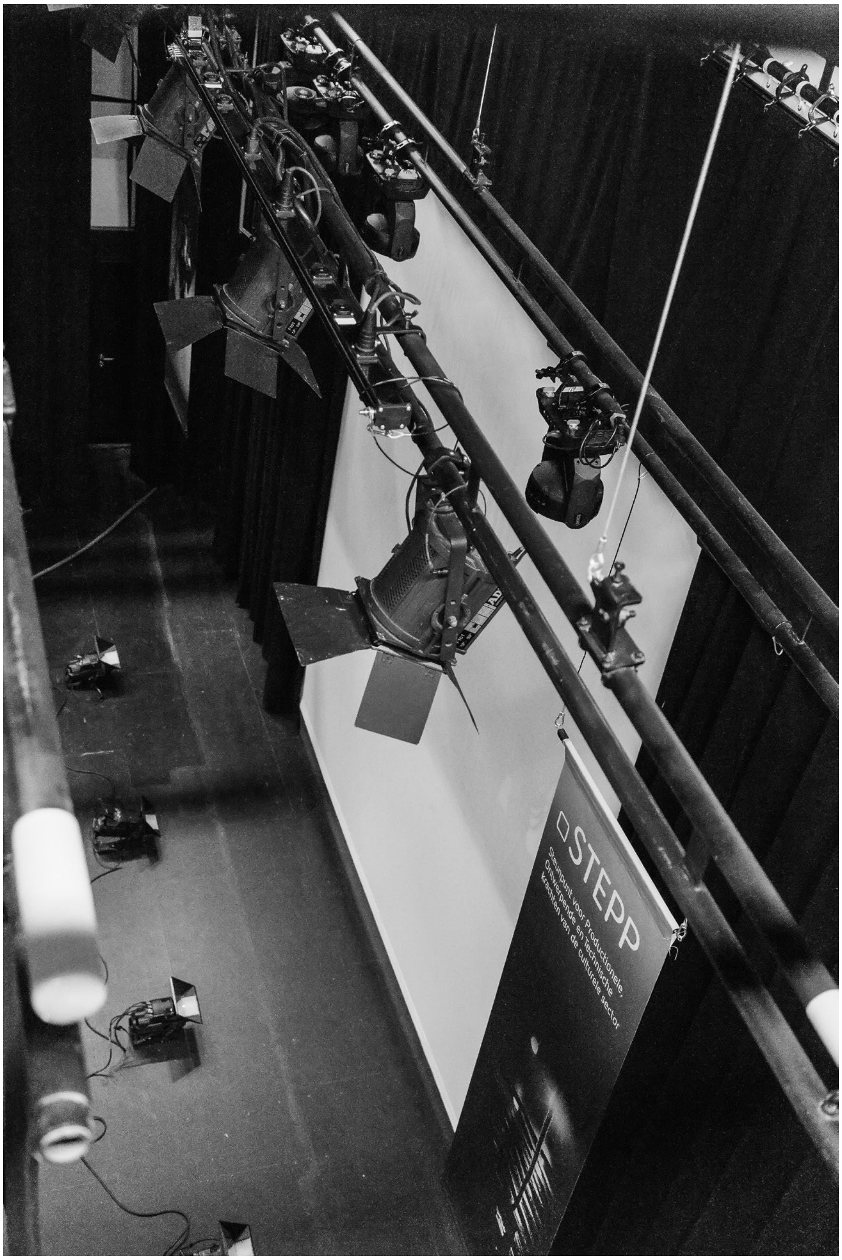

Stagebeleid

Er bestaan nogal wat visies op wat goede stages dan zouden moeten zijn. Binnen het RITCS worden stage-aanvragen buiten het theater moeilijk aanvaard en dit wordt door de studenten als negatief ervaren. Er is bv. vraag naar stage op corporate events. Binnen VDAB Kortrijk is er dan weer de verplichting om twee stages te doen: 1 theater, 1 rock-’n-roll. Ook op het vlak van organisatie van stages zitten veel verschillen: de ene school heeft een portfolio, binnen een andere opleiding moet een stagiair zelf zijn stageplaatsen regelen.

Wat stagebegeleiding betreft, is er werk aan de winkel: er is nagenoeg geen begeleiding van werkgevers voor stagiairs door scholen (bv. op vlak van beoordelingscriteria) en bespreking van stages tussen school en bedrijf zonder stagiair is quasi onbestaande. Daarnaast ook een warme oproep aan het beleid: geef genoeg volk binnen de bestaande kaders zodat stagiairs (en bij uitbreiding vrijwilligers, art. 60) niet moeten ingeschakeld worden als goedkope werkkracht.

Infrastructuur

PT Oostende, die door de opening van een nieuwe campus, als gastheer fungeerde voor de STEPP studiedag, heeft een enorme sprong voorwaarts gemaakt. Nu zitten er nog een aantal kinderziektes in, die echter allemaal hun waarde hebben in een opleidingsproces. Eigenlijk zou elk jaar opnieuw met de studenten een zaal moeten worden gebouwd. Het mee bouwen aan infrastructuur wordt als positief ervaren, ook bij opleidingen die al jaren met een gebrek aan middelen kampen. Niettegenstaande overal meer zou moeten worden geïnvesteerd in de juiste materialen, wordt ook gesteld dat het belangrijk is met (te) weinig materiaal te werken. Dit stimuleert het zoeken naar inventieve en/of creatieve oplossingen met weinig materiaal en dus een lage productiekost.

Levenslang leren

Maar eigenlijk was de grote open deur die werd ingetrapt die van het belang van het zogenaamde ‘levenslang leren’. Er leeft een verwachting van de arbeidsmarkt dat je meer kan dan wat je op school leert. Leren buiten de schoolbanken is dus de boodschap, want een schoolse omgeving is niet gelijk aan het echte leven.

Zeker in een technische sector als de onze is levenslang leren primordiaal. De combinatie van opleiding met zelfstudie blijkt nog steeds de succesformule. Dit was vroeger de manier waarop basiskennis werd opgebouwd, nu is dat de manier om specialist te worden. En dus vooral ook een manier om deze stiel nog lang te doen. ■

de Box
School voor Theater en Techniek
INGANG

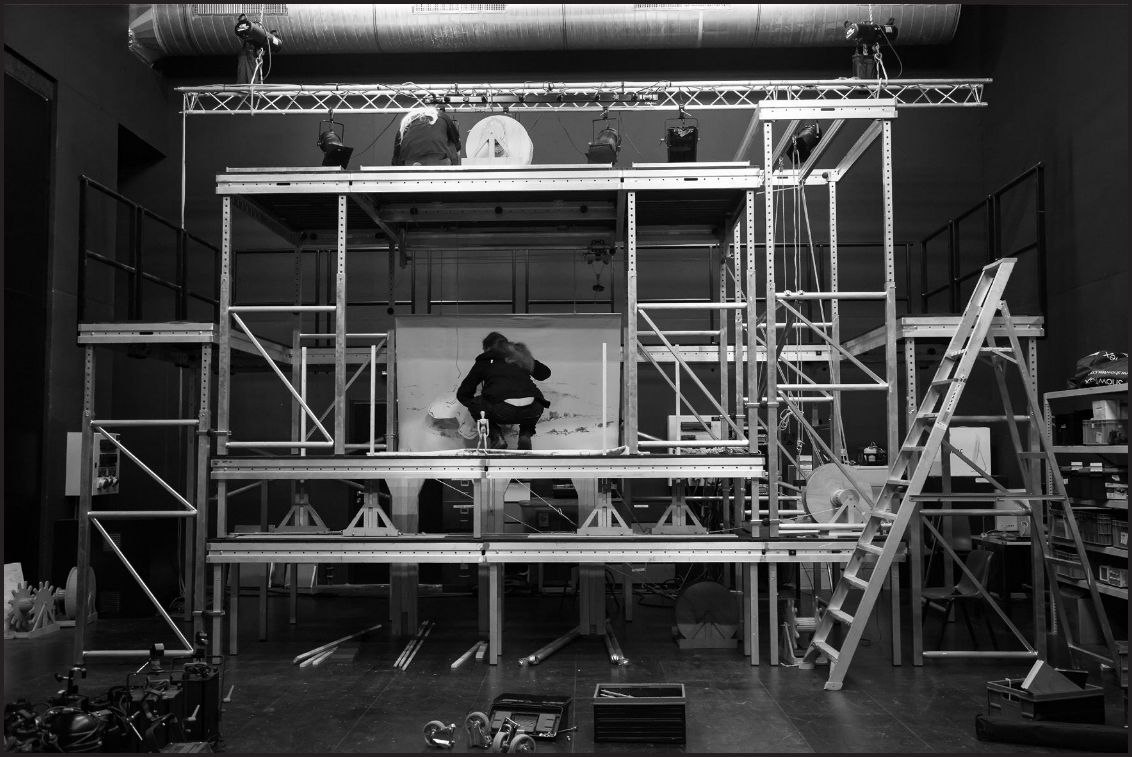

Lokalen
206-208
Kraainest
Lokalen
105-113
Lokalen
023-026
Lokalen
015-021

erasmus
Expertise center for technical theatre
Serving performing arts
Art and technology
Safety and sustainability
History of technical theatre
Competence and training methodologies
www.podiumtechnieken.be
erasmus
RITCS

© Dominique Hellinckx

CONCLUSIES KLIMAATRONDETAFELS 'CULTUUR JEUGD EN MEDIA',

Johan Penson

Vanuit goede voorbeelden een aanpak op sectorniveau uitwerken

Spelers uit de cultuur-, media- en jeugdsector staken op 19 september en 27 oktober de koppen bij elkaar op de klimaatrondetafels van minister Sven Gatz. Ze inspireerden elkaar, stelden vast dat er al heel wat stappen in de goede richting gezet worden en kregen toezeggingen voor bijkomende ondersteuning vanuit de overheid.

Bewustmaking & financiële stimulansen

De eerste dag bespraken de deelnemers een aantal uitdagingen met betrekking tot duurzaam energiebeheer in de jeugd- en cultuursector.
De groep concludeerde dat er naast investeringen in infrastructuur vooral ingezet moet worden op bewustmaking om tot duurzaam energiebeheer in culturele infrastructuur te komen. Als de cultuursector werkt aan een gedragsverandering, kan dat tot een grote reductie van CO2-uitstoot en energieverbruik leiden. Zeker kleinere organisaties hebben extra begeleiding nodig om die doelen te bereiken.
De deelnemers vonden dat culturele organisaties vooral met financiële stimulansen aangespoord kunnen worden om meer in duurzame infrastructuur te investeren. Daarbij is het belangrijk dat organisaties een direct financieel voordeel hebben bij die investeringen. Gestandaardiseerde ESCO-contracten zijn bijvoorbeeld vaak niet afgestemd op de specifieke noden van culturele gebouwen. De cultuursector moet begeleiding op maat krijgen. De deelnemers aan de rondetafel pleiten voor een rollend fonds om extra investeringen een duwtje in de rug te geven.
Omdat er voorlopig onvoldoende gegevens beschikbaar zijn, moeten investeringssubsidies voor CO2- en energiereductie in de cultuursector in de eerste plaats mikken op goedkope maatregelen die snel terug te verdienen vallen, bijvoorbeeld het vervangen van energieverslindende toestellen. Volgens de deelnemers aan de rondetafel moet er ondertussen gewerkt worden aan een inventaris van het cultureel patrimonium zodat men ook een langetermijnplanning voor duurzame investeringssubsidies kan opstellen.

Goede voorbeelden uit de cultuursector inspireren anderen

De tweede dag opende met presentaties van vijf goede voorbeelden uit de jeugd-, media- en cultuursector: Translab K, een project van Vormingplus Kempen brengt burgers met klimaattransitie-initiatieven samen zodat er een kruisbestuiving kan ontstaan. Het Middelheimmuseum ging met studenten van de Karel de Grote Hogeschool na hoe de scenografie van tijdelijke tentoonstellingen gerecupereerd en hergebruikt kan worden.
Het Vlaams Audiovisueel Fonds ontwierp een CO2-calculator die regisseurs verplicht moeten invullen, opdat de ecologische voetafdruk van filmproducties verkleind kan worden.
Free Time vzw organiseert kinderkampen en gebruikt daarbij enkel ecologisch materiaal. Ook bij het opleiden van monitoren en tijdens de kampen staat het thema duurzaamheid centraal. De Roma ondersteunt verschillende duurzame initiatie-

Luchtzuiverende groengevel in de kantoren 'Groene Coop' van Vooruit, © Tamara Haegeman

Het Vlaams Audiovisueel Fonds ontwierp een CO2-calculator die regisseurs verplicht moeten invullen, opdat de ecologische voetafdruk van filmproducties verkleind kan worden.

ven, waaronder de Buurderij: een wekelijkse markt waar lokale boeren seizoenproducten verkopen aan buurtbewoners.
Na de introductie van vijf initiatieven verzamelden de deelnemers zich rond verschillende inspiratietafels om te overleggen hoe ze deze ideeën kunnen integreren in hun eigen werking. Volgens de deelnemers vielen er belangrijke lessen te trekken uit de goede voorbeelden: ten eerste is het belangrijk dat binnen de organisatie alle neuzen dezelfde kant op wijzen. Duurzaamheid mag geen hol begrip zijn, medewerkers moeten de visie op duurzaamheid zowel intern als extern uitdragen. Daarnaast zijn een goede timing en planning voor het uitwerken van klimaatvriendelijke initiatieven belangrijk.

Wat doet de Vlaamse overheid voor de klimaattransitie van de cultuursector?

Minister van Cultuur Sven Gatz gaat drie belangrijke engagementen aan om de cultuursector te ondersteunen bij het reduceren van haar CO2-uitstoot en energieverbruik. Ten eerste krijgt het Fonds Culturele Infrastructuur (FoCI) 15 miljoen euro extra subsidie van het Vlaams Klimaatfonds. Daarvan zal het FoCI twee miljoen investeren in klimaatacties voor gebouwen van de Vlaamse overheid. Ten tweede is in 2015 binnen het beleidsdomein cultuur een nulmeting uitgevoerd die als maatstaf voor investeringen en doelstellingen kan dienen. De Vlaamse overheid werkt ook aan een CO2-calculator.
Ten slotte lanceerde de Vlaamse overheid de website cultuurzaam.be waarop culturele organisaties hun engagementen rond duurzaam beleid kunnen publiceren. De website zet goede praktijkvoorbeelden in de verf en hoopt zo te sensibiliseren en een maximale betrokkenheid bij het klimaat te bewerkstelligen. Daarnaast voorziet de Vlaamse overheid ondersteuning voor cultuur- en jeugdorganisaties via Pulse (Transitienetwerk Cultuur).
In deze toolkit tref je hulpmiddelen aan waar ook STEPP mee de hand in had. Zoals bijvoorbeeld het onderzoeksproject REcoEP, waarin het kenniscentrum podiumtechnieken van het RITS praktische tips en tools voor duurzame podiumtechnieken verzamelde. Onder 'tools' op hun pagina vind je informatie en toegepaste adviezen in de vorm van praktijkfiches en cursusmodules voor educatief gebruik.

© Phile Deprez

WITNESSES OF WORDS VAN MARCO C. VAN DER HOEVEN

Chris Van Goethem

Voor vrijwel alle aspecten van theatertechniek blijft haar geschiedenis meestal onderaan de stapel van dringende zaken belanden. Dat heb je met een sector die vooral met het moment van de opvoering is begaan. Eens het woord gesproken of het lied gezongen, is het snel afbouwen en op naar de volgende klus. Soms lijkt het alsof technici alleen raggende mannen zijn, op jacht naar het hoger, sneller, nieuwer, lichter, luider.
Daar klopt natuurlijk geen hol van. Wie goed wil begrijpen waar hij mee bezig is, doet dat omdat hij weet waar hij vandaan komt. Al blijft het punt dat er nog veel te weinig aan historiografie wordt gedaan over deze vorm van roerend erfgoed. Het zijn de buitenbeentjes die zich daarmee bezighouden. Wij dus blij als een kind met Sinterklaas wanneer we lucht kregen van het boek 'Witnesses of Words, How 20th Century Microphones Made History' van Marco C. van der Hoeven.

De titel vertelt alles wat je moet weten en wie kort door de bocht wil, mag nu naar de informatie onderaan springen om meteen te bestellen. De rest van de bespreking kan je gewoon overslaan, het is een prachtboek en een absolute aanrader.
Marco van der Hoeven (°1957) is zo één van die zonderlingen die gefascineerd is door de technologische evolutie en de vindingrijkheid die verbonden is aan de wonderlijke instrumenten die we dagelijks gebruiken, maar waar we zelden bij stilstaan. Hij draait al mee sinds de jaren 70 als muzikant en technicus o.a. in Theater aan de Spui, de Rotterdamse Schouwburg en Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam. In 2013 lanceerde hij de website Vintage Microphone World, de digitale vitrine van zijn indrukwekkend uitgebreide collectie van informatie en modellen. Dit boek is daar de gecondenseerde versie van.

$E = mc^2$, Energy equals mass times the speed of light squared
Albert Einstein

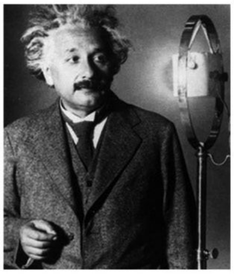

Einstein (1879-1955), used to work for a Swiss patent office, before becoming a world famous mathematician, and 'The Father of Modern Physics'.
He published his Theory of Relativity in 1919, in which he explained the structure of the universe as a whole, by linking space and time to each other.
He was awarded the Nobel Prize for Physics in 1921.
In the 1920s he lived and worked in Berlin, where he met this new invention, the microphone, that would make it possible for larger audiences to hear his ideas.

In 1933 he fled for the Nazi's, who were soon to burn his books, and those of other Jewish intellectuals.
Einstein took refuge in the US, where he persuaded President Roosevelt, in 1939, to start research on the Atomic bomb, before the Third Reich did.
Time magazine named Einstein 'Person of the Century' in 1999, for his influence on culture and society.

Reisz M 109

Made in 1923, this was the first quality microphone, designed for the newly developed Sound Films (the first of these;'*the Arsonist*' was shown in Berlin in 1922). Like all early microphones, it had an omnidirectional pick-up pattern. The design consisted of a hollowed out marble block, filled with coal granulate, sealed of by a rubber membrane. Price was 600 Mark, production was about 20 a month. The M 109 soon became the standard for radio broadcasts. In 1923, on the 29th of October, the first German public radio broadcast was transmitted from Berlin's 'Voxhaus' studio (Funk Stunde AG'/the radio-hour). Programs consisted of reading the daily newspaper, and gymnastics, which caused an early scandal, because the instructor urged listeners to practice healthily in front of an open window. Naked.

Georg Neumann invented the Reisz microphone, while his employer Reisz was away on business. Neumann would soon start his own company and was to become the most famous microphone designer of all times.
He also invented the sealed rechargeable battery.
The Marconi company started a licensed production of the Reiszmic in England, around 1925; King George was presented with a royal version.
Reisz microphones would stay in use for over a decade.

Reisz ad, from the early Thirties.

Dimensions: 99 mm high, 120 mm wide, 35 mm thick. **Weight:** 1.040 g.

Eén blik op de cover leert je al dat hij het niet bij de gekende namen uit de ontspanningsindustrie heeft gehouden. In een eerste deel van dit boek verbindt hij soms erg eclectische exemplaren aan historische figuren en kantelmomenten uit de recente geschiedenis: van de Reisz van Albert Einstein, over Hitlers Neumann, tot de SM58 van de Dalai Lama. Daarna behandelt hij alle mogelijke soorten en ontwerpen: voor reporters en spionnen, voor studio of radio, lelijke eendjes, rariteiten en prachtig gestileerde versies.
Met honderden foto's en illustraties is deze uitgave dan ook veel meer dan alleen voer voor techneuten en onderdeel-spotters. Het is een ode aan een hoeksteen van de populaire cultuur en één van de belangrijkste radertjes van de moderne geschiedenis. Deze invalshoek tilt dit boek erbovenuit. De vakkundige selectie en de kennis van zaken staan buiten kijf, maar door te koppelen naar toepassingen, vormgeving en geschiedenis maakt de auteur het ook voor de leek boeiend en relevant.

Kortom, wie een ideale cadeautip aan zijn naasten of oversten wil geven, kan deze pagina achteloos laten rondslingeren. Veel beter dan het zoveelste zakgereedschap of lampje.

Je kan het boek bestellen via de website http://www.witnessesof-words.com of via de Key Music winkelketen. ISBN 978-90-824156-0-5

Het boek zal ook de basis vormen van een gelijknamige tentoonstelling.

DE ROLLENDE REVUE

Pieter Nyckees

Caravanserai voor de moderne tijdsreiziger

In vorige edities hebben we al uitgebreid aandacht besteed aan opzienbarende projecten en producties. Hoogtechnologische toepassingen van theatertechniek waarbij de bakens van wat mogelijk is worden verzet. Of infrastructuurwerken en installaties met enorme budgetten. Maar ook aan de andere kant van de schaal vind je interessante initiatieven. Omdat het niet altijd over gps-bestuurde decorstukken of logistiek per dertigtonner moet gaan, volgden we één van de kleinste operatoren in het circus van de uitvoerende kunsten.
Fijnbesnaard is een eenmansgezelschap dat met een heel kleinschalige opzet door Vlaanderen trekt. Piet Decalf is er tegelijk muzikant, acteur, technieker, chauffeur, decorbouwer, boeker en theaterdirecteur. "Ik trek nu zo'n jaar of vijf rond met een oude Buggenhoutse woonwagen die ik zelf heb omgebouwd om er voorstellingen en concerten in te spelen. Ik was voorheen al lang bezig met muziek, tot ik via een theateropdracht de kans kreeg om voltijds in de sector aan de slag te gaan.
Bij mij is het nooit opgekomen om mijzelf alleen als artiest te zien, die splitsing tussen wij en zij heb ik altijd al vreemd gevonden. Ik heb nooit begrepen dat wie op een podium staat zo zelden geïnteresseerd is in de wereld van de techniek."
Dezer dagen dwingt de economische realiteit tot het vermengen van bevoegdheden, maar Piet vindt dat je als artiest van alle markten thuis moet zijn. "Kijk naar het circus. De meeste acteurs zal het worst wezen of de toneelverlichting wordt aangesloten met de juiste kabels. Bij het circus brandt de tent af als je daar niet van wakker ligt.

Fijnbesnaard werkte in vorige seizoenen veel voor theater, maar deed ook opdrachten voor Jeugd en Muziek Vlaanderen, gelegenheidsoptredens, technische ondersteuning van projecten, workshops en à-la-carte-voorstellingen allerhande. Ook als artiest is hij niet voor één gat te vangen, met een programma dat reikt van intieme concerten voor volwassenen tot een interactieve schoolvoorstelling voor kleuters. Bij dat laatste gooit hij nog een extra troef op tafel: Piet is ook luthier en laat het jonge publiek spelenderwijs een ad-hoc-instrument bouwen.

Om als kunstenaar zelf je brood te kunnen verdienen, moet je hard aan de bak. Je moet jezelf blijven verkopen en de ene opdracht aan de andere rijgen. Het najagen van orders staat in schril contrast met de traagheid van het trekken met een woonwagen.

OVER DE HELE WERELD
AMERIKA
IERLAND
SPANJE
RUSLAND
CHINA
AUSTRALIË

PRG
UW PARTNER IN AUDIOVISUELE TECHNOLOGIE
VOOR PODIUM EN THEATER
SEE
WHAT WE
CAN DO
TOGETHER
www.prg.com
(C) Music Hall - Evita

fijnbesnaard

fijnbesnaard

"De laatste tien jaar heb ik zoveel uiteenlopende dingen gedaan dat ik nu wel klaar ben voor wat meer stabiliteit. Ik denk dat ik het gevonden heb in de vorm van dit rollend erfgoed." Zo vielen de stukjes op hun plaats en leek de puzzel te kloppen. Piet is afkomstig uit Buggenhout een doordeweeks dorp, met als uithangbord dat het geografisch middelpunt van Vlaanderen er ligt. Een stuk minder bekend is dat het ook lange tijd het epicentrum van de Belgische woonwagenindustrie was. De naam van het dorp is zelfs synoniem met een bepaald type roulotte.
"In 2010 kocht ik een oude Buggenhoutse woonwagen in Nederland zonder veel van de voorgeschiedenis te kennen. Ik had meteen het idee om er voorstellingen in te gaan spelen voor een klein publiek. Als onbekend gezelschap kan ik wel werkervaring voorleggen, maar het ontbreekt mij aan een goeie manager om mij jaar na jaar in de Vlaamse cultuurhuizen binnen te loodsen. Het idee om dan maar zelf voor de zaal te zorgen was geboren."
Praktisch bleken er wel een heleboel obstakels te zijn tussen droom en daad: er was de restauratie van de wagen zelf,

Het weloverwogen vervaardigen van die kleine kosmos, gaat misschien wel noodzakelijk gepaard met traagheid

het organiseren van transport, regulier en verzekerd op de openbare weg verschijnen, een aangepast rijbewijs halen, een protocol ontwikkelen om ergens toe te komen en speelklaar te zijn, voorstellingen maken die werken voor een klein publiek, het publiek zoeken en vinden.
De romantische gedachte om als een zigeunercircus een dorp binnen te trekken en de volgende dag een paar voorstellingen te spelen is er een om snel op te bergen. Je kan natuurlijk doen alsof en met een strohoed op zorgeloze liedjes gaan zingen veilig tussen het velours, maar wie echt zelf de baan op gaat, maakt al snel keihard kennis met de realiteit.

"Voor mij kwam het kantelmoment er op de dag dat ik een week naar Blankenberge trok om er een hele reeks kindervoorstellingen te gaan spelen voor het CC dat op dat moment aan het verbouwen was en op zoek was naar dingen op locatie. Ik stond in voor het transport (aan 30km per uur door Vlaanderen tuffen met een sleep van meer dan 11 meter en een kleine 3,8 ton), schreef zelf de voorstelling en speelde en maakte muziek. Problemen als te smalle straten, regen en wind, tegenslagen en technische pannes waren er allemaal om opgelost te worden."
Jaren van experimenteren en oefenen met losse opdrachten tussen het andere muzikale werk door zorgden ervoor dat het gezelschap en de zaal op elkaar ingespeeld geraakten.
Vorig seizoen was er de ultieme test met een reeks voorstellingen in samenwerking met figurentheater Tieret uit Sint-Niklaas. Meer dan 150 voorstellingen (er is natuurlijk maar plaats voor max. 25 mensen) van Hasselt tot Oostende (TAZ).
Een begrip als authenticiteit wordt dezer dagen gebruikt om zoveel lege dozen mee te vullen, dat het een uitgewoonde stoplap dreigt te worden. Het staat als label te pronken op alles van compostvaten tot streekproducten. In een opiniestuk in De Standaard werd het zelfs uitgeroepen tot "het nieuwe fake", weggezet als slechts een marketing foefje. De redacteur had daarbij wel degelijk een punt, maar het is ook al te makkelijk om van alles lui weg te klasseren als trendy en hip. Het is snel-klaar commentaar.

"Al jaren hoor ik overal om mij heen stemmen opgaan over echtheid, terugkeren naar de bron, authenticiteit en ambacht. Dat blijft allemaal nogal betekenisloos tot je wie je bent en wat je doet laat samenvallen. De keuze om een hele dag te moeten reizen om in Limburg te gaan spelen, klopt in mijn hoofd. Als ik dan 's avonds een voorstelling speel weet ik precies waar ik ben en helpt mij dat om het publiek op een geloofwaardige manier in mijn verhaal binnen te laten. Het zijn bewuste keuzes.
Het reizen met de woonwagen zorgt er ook voor dat je publiek een heel rechttoe-rechtaan ervaring krijgt. Ik denk dat ook dat veel gelijkenissen vertoont met een circus. De toeschouwers zitten middenin de voorstelling en kunnen bij wijze van spreken het zaagsel in de piste ruiken. Het onmiddellijke van pal bovenop de uitvoering te zitten, maakt voor een unieke spanning. Het is spelen zonder vangnet of effecten."

Het weloverwogen vervaardigen van die kleine kosmos, gaat misschien wel noodzakelijk gepaard met traagheid. Er is het tijdrekkende van de zorgvuldige keuze van het repertoire, tijd om uiteenlopende instrumenten te leren beheersen, tijd om erfgoed op te nemen, mee te nemen en door te geven. De toewijding die een gitaarbouwer nodig heeft om een muziekinstrument te maken, wordt hier omgezet in de opvoering.
Nu handgemaakt en ambachtelijkheid de wachtwoorden zijn, blijkt Fijnbesnaard aan de kop van het peloton te rijden. Wie trend met traditie verwart zal het waarschijnlijk worst wezen, maar wat Fijnbesnaard brengt past meer in een kunstvorm die al van oudsher bestaat. Het bundelt de boedel en brengt erfgoed aan de man. Eén karrevracht per keer. ■

Meer informatie op www.fijnbesnaard.be

LA BOHÈME KRIJGT EXTRA DIMENSIE
MET BACKDROP VAN GEPRINT TEXTIEL
Drie podiumwanden bedekt met DropPaper manuscripten © Morten de Boer
ShowTex
AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION
ShowTex nv • info@showtex.com • www.showtex.com • www.showtexrental.com

Nieuw!
StaPoTech BVBA
Podium Technieken
max. last 50kg
min. verlies hijshoogte
Betaalbaar

OISTAT NIEUWS

15 en 16 oktober: Publication Commission in Rotterdam.
Behalve de traditionele vergadering en rondleidingen hadden onze Nederlandse collega›s ook een bijeenkomst belegd van de hoofdredacteurs van Europese vakbladen. Zoals steeds bleken de gelijkenissen groter dan de verschillen. De tijdschriften van de OISTAT-leden zullen meer samenwerken en het mogelijk maken om bijdragen uit te wisselen. Sommige artikels kunnen in de originele taal worden overgenomen en onderwerpen zullen worden getagd om online zoeken te vergemakkelijken.

19 - 23 oktober: Executive Committee en Governing Board, Architecture Commission, Education Commission in Sevilla
Op de Governing Board werden enkele voorstellen geformuleerd voor wijzigingen aan de statuten. Zo werd voorgesteld dat oprichting van subcommissies mogelijk wordt, de raad van bestuur wordt uitgebreid met de voorzitters van die subcommissies en dat bedrijfsleden voortaan ook stemrecht krijgen.
De Architecture Commission herkoos zijn voorzitter, Tim Foster, en ging verder met organisatie van de 10e Theatre Architecture Competition, de TAC.
De Education Commission verkoos een nieuwe voorzitter, William Kenyon (USA) met Anders Larsson (Zweden) als ondervoorzitter. Mede doordat de bijeenkomst in Spanje plaats vond waren er veel deelnemers uit Zuid-Amerikaanse landen. Dit gaf aanleiding tot zeer interessante discussies en uitwisseling op gebied van theateronderwijs.

30 oktober: ABTT symposium
Onze Britse zusterorganisatie de ABTT organiseerde een internationaal symposium naar aanleiding van de veertigste verjaardag van het National Theatre.
Heel wat coryfeeën uit de recente Britse theatergeschiedenis maakten hun opwachting zoals Richard Pilbrow, Rufus Norris en Iain MacKintosh.
Het merkwaardige gebouw telt drie zalen (de Olivier, de Lyttelton en de Cottesloe), die hun faam vooral halen uit de legendarische acteurs en producties die er gespeeld hebben en minder uit hun architectonische waarde.

Enkele data om te onthouden:
17 maart 2017: einddatum inzendingen Theatre Architecture Competition
30 maart 2017: einddatum inzendingen Technical Invention Prize
1 juli 2017: opening World Stage Design

Alle info op:
www.oistat.org
www.wsd2017.com

CREATIEVE TEXTIELDECORS OP WEG NAAR TAIWAN

Bo Bettens & Ivo Kersmaekers

In juli 2017 vindt de vierde editie van World Stage Design plaats. Na Toronto (2005), Seoul (2009) en Cardiff (2013) is deze keer Taipei aan de beurt als gaststad. Voor deze 'olympiade van de scenografie' kan iedere professionele ontwerper zijn werken indienen. Uit de verschillende inzendingen kiest een vakjury de 100 beste ontwerpen, die worden dan tentoongesteld op de quadriënnale in Taipei.

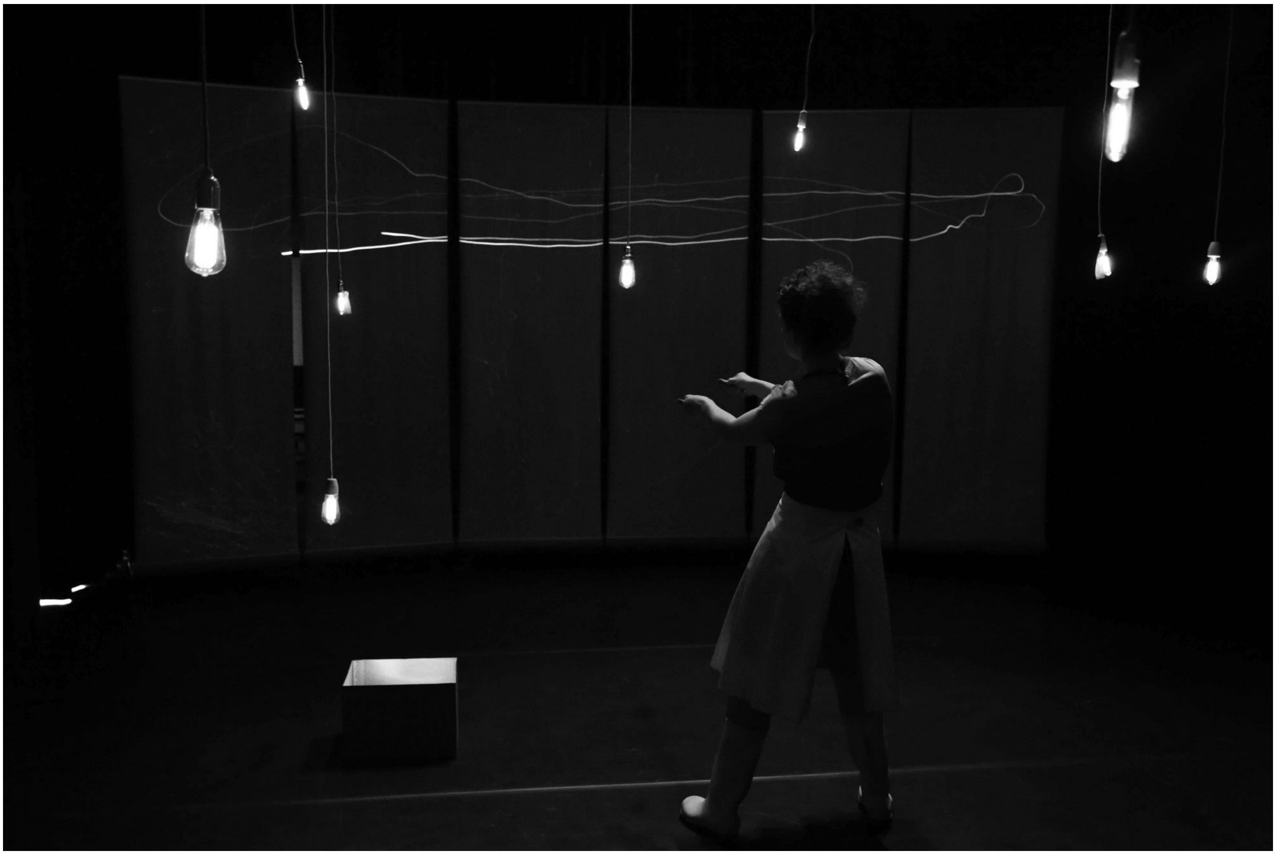

'Straks is nu gedaan' van Compagnie Vanelle Ontwerp van Nelle De Maeyer en Filip Roose

Bij Showtex zijn ze wel wat gewoon, ze zijn immers pioniers in theatertoepassingen van doeken, folies en schermen, maar toch waren ze verrast over de creatieve manier waarop sommige ontwerpers die materialen gebruikten. Omdat ze uit die creaties ook zelf inspiratie putten, nodigde de firma haar klanten uit om zich in te schrijven. Ze organiseerden de inzendingen en namen ook de financiering van de inschrijvingskosten op zich.

Op deze manier worden niet alleen deze ontwerpen getoond bij de internationale theatergemeenschap, maar kunnen ook ontwerpers van over heel de wereld zien hoe er met textiel en aanverwante materialen creatief omgesprongen kan worden. Daarbij lag de nadruk vooral creativiteit, of hoe je ook met een beperkt budget grootse resultaten kan bereiken. Zo zullen vijf ontwerpen in Taiwan gaan meedingen.

'Straks is nu gedaan' van Compagnie Vanelle Ontwerp van Nelle De Maeyer en Filip Roose

Fosforfolie is het belangrijkste materiaal dat wordt gebruikt in het familiestuk 'Straks is nu gedaan'. De ontwerpers gebruiken deze op het eerste gezicht gewone witte stof in zowel decor als kostuumontwerp. Het stuk vertelt een verhaal over de tijd. Een kind herkent tijd in primaire gevoelens. Een volwassene meet zijn schema en agenda zeer nauwkeurig met timing, deadlines, cijfers en klokken. Vandaar dat (kleine) kinderen en volwassenen erg verschillen in hun tijd-consumptie en waarneming.

Het stuk heeft iets magisch omdat de acteurs gebruik maken van laserpennen en projecties om tekeningen te maken op maat gemaakte fosforfolie schermen. De tekeningen verdwijnen na een tijdje. Het verhaal, de set en kostuumontwerp vullen elkaar naadloos aan. Het hele stuk is zeer herkenbaar voor ouders, maar tegelijk sleept het het publiek mee in een poëtische, adembenemende reis in de elastische tijdsbeleving van een kind.
Na de show kan het publiek experimenteren met de fosforfolie en licht. Wat de verwondering laat uitdeinen, ook als het doek gevallen is.

'Augustus, ergens op de vlakte' van Het Toneelhuis Ontwerp van Guy Cassiers, Tom Dewispelaere, Stijn Van Opstal

Het idee van de grote hangende zwarte vlakken, vervaardigd uit AluShape is een vertaling van hoe de auteur het stuk voor

'Augustus, ergens op de vlakte' van Het Toneelhuis Ontwerp van Guy Cassiers, Tom Dewispelaere, Stijn Van Opstal

'Scènes uit het hiernamaals' van Kunstencentrum Vlaams Fruit Ontwerp: Hanneke van de Kerkhof

ogen heeft.
In de regieaanwijzingen van Tracy Letts wordt gesproken over een huis waar alle ramen zijn dichtgeplakt met zwarte plastic om het zonlicht buiten te houden. Het hoofdpersonage kan het buitenlicht niet meer verdragen, mede door haar alcohol- en pillenverslaving. Ze leeft samen met haar man in een claustrofobische ruimte waar de tijd is blijven stilstaan.
In het begin van het stuk drukt het groot hangend plafond de spelers bijna letterlijk neer. Later worden de zwarte Alushape vlakken onderstut door houten planken , zodat het licht wordt binnengelaten en het publiek het gevoel heeft van binnen te gluren.

De ondergrond is gemaakt van zwarte korrels, symbool voor de dustbowl, de droogte en zandstormen die in de jaren dertig grote stukken platteland in de VS verwoestten en armoede zaaiden. Er wordt gespeeld op een strook houten planken die de oude vloer van het huis verbeeldt.
Naarmate de andere spelers opkomen, veranderen de zwarte vlakken van hoogte waardoor het scènebeeld een totaal ander palet vormt. De ruimte wordt groter naarmate het drama zich voltrekt. Om uiteindelijk het hoofdpersonage te laten eindigen in een grote kale lege ruimte, zittend in het stof. Symbool voor haar innerlijke staat. Alleen, afgewezen en koud.

'Scènes uit het hiernamaals' van Kunstencentrum Vlaams Fruit Ontwerp: Hanneke van de Kerkhof

'Scènes uit het hiernamaals' is gebaseerd op het succesvolle boek van de gerenommeerde neurowetenschapper David Eagleman. Hij bedacht met inzicht en een aanstekelijke fantasie variaties op het hiernamaals.

De ontwerpster was tijdens het schrijven van de toneeltekst reeds betrokken bij het proces om samen te werken met de acteurs en om door te experimenteren een nieuwe wereld te creëren. Zo kon ze onmiddellijk reageren op wat er op de scène gebeurde. Deze productie werd gerealiseerd met een minimaal budget.

Je ziet twee acteurs in een decor gemaakt op basis van verschillende soorten stoffen: LurexVoile Crunch, Cyclo 200, Voile CS en Satinac. Er hangen gloeilampen aan het plafond en elke keer een acteur iets nadrukkelijker te zien wil zijn, trekt hij een gloeilamp naar beneden. Door de verandering van de positie van de lamp wordt een doek omhoog getrokken waardoor het landschap verandert. Zo creëren ze bergen, een kampvuur, een klein meer met water etc. Het decor is net als de acteurs constant in beweging en lijkt organisch

'Terra' van The Print Room Dance Company Ontwerp: Sofie Lachaert & Luc d'Hanis

te evolueren, samen met het spel. De muzikant staat achter het speeloppervlak waar al zijn instrumenten op metalen planken een horizon vormen. Hij verschijnt als een soort god om te spelen met de geest van de acteurs.

'Terra' van The Print Room Dance Company
Ontwerp: Sofie Lachaert & Luc d'Hanis

In opdracht van The Print Room Dance Company ontwierp het Belgische duo beeldend kunstenaars Sofie Lachaert en Luc d'Hanis een theatrale set in AluShape Cretonne voor 'Terra', een choreografie van Hubert Essakow. Het resultaat is een sfeervol, krachtig en suggestief decor dat helemaal tot zijn recht komt in de prachtige Victoriaanse schouwburg 'The Coronet' in Londen.

Het geheel ziet er fragiel uit, alsof het ieder moment kan instorten. Het decor in AluShape Cretonne suggereert een vulkaanuitbarsting als bij Pompeii die alles en iedereen bedekt in een dikke laag stof. Verschillende meubels liggen op een hoop, half bedolven onder het puin: stoelen in verschillende staten van verval, een kast, een spiegel, een oud slingeruurwerk... Het beeld benadrukt het idee van sterfelijkheid en het vluchtige bestaan van onszelf en onze bezittingen.

De choreografie van Essakow is tot stand gekomen in deze omgeving. Dat betekent dat de dansers voortdurend interageren met de set en bewegen tussen, in of over de verschillende stukken.

De ontwerpers kozen voor AluShape om op een snelle en eenvoudige manier natuurlijk ogende achtergronden, decors en rekwisieten te creëren. Deze unieke 3D stof is verrassend licht en ondersteunt de meeste decorstukken zonder versteviging of dragende structuur.

'A Midsummer Night's Dream' van Tallinn City Theatre
Ontwerp: Mae Kivilo, Raul Kalvo, Kadarik Tüür Architects

Het legendarische stuk van Shakespeare kreeg een lichtere en gemoderniseerde behandeling in de opvoering door het Tallinn City Theatre. In de visie van regisseur Jaanus Rohumaa vinden de gebeurtenissen van dit stuk plaats rond het jaar 2016. Deze benadering moest worden benadrukt door het decor, kostuums en muziek. De productie werd opgevoerd in een black box, waar fysieke objecten ter plaatse moeten blijven, hoewel ze tijdens de voorstelling van betekenis en functie kunnen veranderen.
De ontwerpers strippen alle decoraties en narratieve elemen-

'A Midsummer Night's Dream' van Tallinn City Theatre Ontwerp: Mae Kivilo, Raul Kalvo, Kadarik Tüür Architects

ten en laten ons enkel puur functionele en fundamentele vormen. Aangezien fysieke objecten op zich geen betekenis meer hebben, was het aan de acteurs om hen die te geven. Bijvoorbeeld, dezelfde touw structuur, gemaakt van Spaghetti Budget, moest een bos voorstellen of later in het spel een moderne kroonluchter in een villa. Stapels dozen werden heuvels of zitplaatsen in een auditorium. Samen met de acteurs die betekenis geven aan de fysieke omgeving, kan het publiek ook ronddwalen en een eigen interpretatie geven aan deze objecten.

Op dit moment is de inzendingsperiode afgesloten en buigt de internationale jury zich over de 660 ontwerpen die zijn ingestuurd uit 60 verschillende landen. Op 20 december worden de finalisten bekendgemaakt.

Tegelijk met WSD vindt ook Scenofest plaats, een happening van honderden voorstellingen, lezingen, workshops en discussies, geleid door topontwerpers van over heel de wereld. Op dezelfde locatie heeft de finale en tentoonstelling van de Theatre Architecture Competition plaats. Dit is een internationale wedstrijd voor theaterarchitecten.

Alle info op www.wsd2017.com

Wings geven je tafel vleugels

Voeg extra faders en functies toe en programmeer sneller – de mogelijkheden zijn ongekend. Wings zijn de ideale uitbreiding voor Eos, Cobalt en ETCnomad.

Ga voor een compleet overzicht van alle programmeer- en faderwings naar **etcconnect.com/Console-Wings**

ETC

NIEUWS

Nieuwe prijszettingstool zet creatieve ondernemers op weg

Creatieve ondernemers die hun product- of uurprijs beter willen inschatten, kunnen gebruik maken van een nieuw online prijszettingsinstrument. Met prijsinzicht.be wil Flanders DC haar doelgroep helpen om een beter idee te krijgen van welke prijs men voor een creatief product of dienst kan vragen.

Prijszetting in de creatieve sectoren is een moeilijke kwestie. Naast de pure economische waarde zit er vaak nog een emotionele meerwaarde aan de geleverde producten of diensten. "Echter zelfs aan het puur economische beeld scheelt er in de praktijk nog heel wat", vertelt Peter Bertels die de tool binnen Flanders DC ontwikkelde, "kosten worden bijna systematisch onderschat, terwijl opbrengsten overschat worden".

Eerder weigerde Flanders DC een factuur te betalen omdat die te laag was, iets wat toen nationaal werd opgepikt. Nog steeds wordt door heel wat mensen in de creatieve industrie bevestigd dat de schroom om de 'juiste prijs' voor creatief werk te vragen vaak nog de economische rationale overstijgt.

Tijdens adviesgesprekken beantwoorden de Flanders DC adviseurs vragen over prijsbepaling. "Met deze tool kunnen we de creatieve ondernemers nog beter helpen", meent Peter Bertels. Creatieve ondernemers kunnen het online instrument ook alleen of binnen hun bedrijf hanteren en de gegevens opslaan om later verder te werken of om na verloop van tijd bij te sturen.

Prijsinzicht.be is bedoeld als leidraad om een prijs te bepalen op basis van de werkelijke kost. "Naast de concrete doelstelling om creatieven te helpen met het bepalen van een juiste prijs heeft dit online instrument ook een sensibiliserende kant", zegt Flanders DC directeur Pascal Cools, "als een creatieve ondernemer zich bewust wordt van de werkelijke kost van zijn product of dienst, dan werpt deze tool zijn vruchten al af".

Europese verordening in het kader van brandreacties bij kabels

Om het vrije verkeer van bouwproducten binnen de Europese Unie te waarborgen, is het op de markt brengen ervan onderworpen aan de Europese

verordening 305/2011 (CPR). Sinds 1 juli 2013 bepaalt de verordening dat, wanneer bouwproducten onder een geharmoniseerde norm vallen, het op de markt brengen ervan moet vergezeld gaan van een prestatieverklaring en een CE-markering met de nodige informatie. EN 50575 is de geharmoniseerde Europese norm, uitgebracht in 2014 en gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie (PBEU) op 10 juli 2015, waar de eisen in vermeld staan voor kabels, welke voorzien zijn om voor lange duur te worden opgenomen in constructies, aangaande hun gedrag bij brand. Deze norm rangschikt de kabels in 7 categorieën A, B1, B2, C, D, E, F in functie van hun afnemende prestaties. Verschillende parameters zoals de warmteontwikkeling en de vlamvoortplanting worden geëvalueerd. Drie supplementaire klassen zijn toegevoegd voor elke bijkomende eis, waaronder rookontwikkeling (s), zuurtegraad (a) en brandende druppels / deeltjes (d).

Fabrikanten moeten dus voldoen aan nieuwe normen met hun kabels, en ook art. 104 van het AREI zal hierdoor worden aangepast.

Een volledige informele nota vanwege Cablebel kan u op de site van STEPP nalezen.

Inzendingen voor de Technical Invention Prize zijn welkom

De OISTAT Technology Commission organiseert de tweede prijskamp voor technische oplossingen in theatertechniek: alle vondsten, slimme soluties en gadgets komen in aanmerking. Het is een uitgelezen kans om uitvindingen en zelfgebouwde techniek te delen in de TIP catalogus. Deze wordt gevuld met een selectie gemaakt door een internationale jury.
Onder de vorige laureaten waren o.m. een backdrop stretcher gemaakt van gearticuleerde draagbalken, een draadloze, dmx-gestuurde minidimmer en een gemotoriseerd systeem om decor uit de weg van het brandscherm te houden.

Alle inzendingen moeten binnen zijn voor 30 maart 2017.

AGENDA

21 01 , 04 02 & 11 02 17

STEPP Cursus Licht en Lichtontwerp in deSingel i.s.m. OpenDoek

Aan de hand van een praktijkvoorbeeld, neemt deze cursus je mee door het proces van een lichtontwerp. We starten bij de basis van licht en belichting, maar graven ook dieper, zodat de cursus geschikt is voor beginners, maar ook voor mensen die al iets langer in het vak staan en hun kennis willen opfrissen.

Docent: Glen D'haenens

11 02 17 & 11 03 17

STEPP Cursus Geluidstechniek in het Concertgebouw (Brugge) i.s.m. OpenDoek

In deze cursus wordt gefocust op het veilig plaatsen en aansluiten van geluidsmateriaal bij gebruik in het theater. Er wordt vooral praktisch gewerkt: we gaan grondig in op het aansluiten van een eenvoudige geluidsinstallatie en het opzoeken en verhelpen van technische problemen. Ook bouwen we verder op de aangeleerde kennis en wordt er meer tijd genomen voor verdieping en het beantwoorden van vragen. Deze cursus is ideaal voor technici die een basis willen meekrijgen.

Docent: Johan Van Compernolle

03 04 17

STEPP Cursus Beeld- en Videotechnieken bij Auvicom (Halle) i.s.m. OpenDoek

Deze basiscursus organiseert STEPP in samenwerking met OpenDoek met als doel technici meer vertrouwd te maken met het gebruik van videotechnieken in theater.

Docenten: Jan Strickx en Bart Van Den Daele.

19-20 04 17

Event & Communication Days te ICC (Gent), georganiseerd door BESA & Febelux

The Event & Communication Days richt zich op alle professionals (corporate event managers, marketingverantwoordelijken, event agencies,…) die in hun job bezig zijn met het op touw zetten van evenementen, en dit zowel in het B2B-, het B2C- als het beurzensegment.

12-13 06 17

Rigging – voorbereiden en uitvoeren in deSingel (Antwerpen) georganiseerd door LGO

De tweedaagse cursus is een praktijkvervolg op de cursus 'Elementaire Hijstechniek', waarin aspecten van het gebruik van industriële - en klimtakels uitgebreid aan de orde komen.

PRODUCTNIEUWS

Amptec

d&b lanceert 3 nieuwe luidsprekers voor permanente installaties

d&b lanceert 3 nieuwe luidsprekers voor permanente installaties d&b breidt de xS-Series uit met 3 nieuwe modellen: 24S, 24S-D and 21S-SUB. In combinatie met de 30D versterker vormen zij het ideale systeem voor vaste installaties in muziek clubs en andere toepassingen waar gecontroleerde spreiding en spraakverstaanbaarheid essentieel zijn.

Controllux

ETC introduceert de nieuwe Gio @5

ETC introduceert de nieuwe Gio @5
De Gio @5 is een welkome aanvulling bij de ETC EOS consoles. Een zeer compacte lichttafel geschikt voor kleinere ruimtes / theaters en toegankelijk voor programmeurs én theatertechnici met een kleiner budget. De console is draagbaar, heeft 5 gemotoriseerde faders, een 17" multi-touch display en de krachtige color controle software.

Robe led-armaturen voor in het theater

Robe Lighting, bekend van moving lights en digitale verlichtingsproducten, doet zijn intrede in de basisverlichting van het theater. Smalle, efficiënte, geluidsarme en toch zeer krachtige armaturen. Voorzien van een uitgebreid kleurenpallet en alle features in een betaalbaar pakket.

BEDRIJFSLEDEN

Amptec
Pro Audio- en Videosystemen: levering, installatie, bekabeling, maatwerk, service & support
Duifhuisweg 11
Industriezone "Het Dorpsveld"
B-3590 Diepenbeek
Tel : +32 (0) 11 28 14 58, Fax : +32 (0) 11 28 14 59

Bose N.V.
BOSE PROFESSIONAL is fabrikant van luidsprekers, versterkers en DSP om geluid te versterken in theaters, concertzalen, congresruimtes, auditoriums en andere toepassingen
Bose NV
Limesweg 2
3700 Tongeren
Tel.: 012/39 08 10

Controllux BVBA
Meer dan 45 jaar ervaring met de beheersing van licht in de ruimste zin van het woord
Ambachtsstraat 2B
B-2450 Meerhout
Tel. : +32 (0)13 480 600, Fax : +32 (0)13 480 609

DTS-2
DTS-2, uw partner voor theatertechniek, onderhoud en service
(besturingssystemen, hijstechniek, heftechniek, constructies)
Duinkerkenstraat 44
9723 BT Groningen
Nederland
Tel.: +31(0)50 316 82 60, Fax: +31(0)50 316 82 61

ICARUS, flightcases & decor facilities bvba
One stop shop voor top kwaliteit flightcases op maat en technisch facilitaire decorbouw
Ondernemersstraat 6
B-2500 Lier, Belgium
Tel.: +32 3 4919789, Fax : +32 3 491 97 80

Joystick Audio
Leverancier van hoogwaardig geluid voor theater met focus op superieure audio kwaliteit, installatie, bekabeling op maat, optimale ondersteuning en service, eigen repair lab.
Luchterenstraat 25 A
9031 Drongen
Tel: +32 (0) 9 236 37 18, Fax: +32 (0) 9 236 37 19

PBTA B.V.
Grootste adviseur in de Benelux voor theater, concertzaal en poppodium: akoestiek, licht, geluid, stoelen, tribunes, zichtlijnen, hef- en hijsinstallaties, video, logistiek, etc. kortom, voor alles wat van een gebouw een cultuurhuis maakt.
Runmolen 3
5404 KP Uden
Nederland
Tel.: +31 413 264 344

PRG Belgium
PRG is supplier of entertainment and event technology to a wide range of markets, including corporate events & trade shows, concerts, special events, theatre, television & film.
Industriezone Hambos Vaartdijk 6
3150 Tildonk
Tel.: +32-016-61-53-00
Fax: +32-016-60-88-61

Sennheiser
The pursuit of perfect sound
Sennheiser Belux BVBA
Doornveld 22
1731 Asse/Zellik
Tel.: +32 (0)2 466 44 10
Fax: +32 (0)2 466 49 20

Showtex
ShowTex is wereldwijd leider in het bedenken, produceren en installeren van de meest innovatieve vlamwerende podiumdoeken en ophangsystemen voor theaters en evenementen.
Oude Gentweg 100
B-2070 Burcht (Antwerp)
Tel.: +32 3 236 84 40, Fax: +32 3 236 23 02

StaPoTech
Advies, ontwerp en realisatie van podiumtechnische installaties
Rodenrijt 80
3930 Hamont-Achel [B]
Tel.: +32(0)11-667894, Fax : +32(0)11-667895

Theateradvies bv
Theateradvies bv ontwerpt theaters, concertzalen, popzalen en musea met oog voor publiek, artiesten en techniek: innovatief, effectief, functioneel, gebruiksvriendelijk, duurzaam en veilig.
Herengracht 160
1016 BN Amsterdam
Nederland
Tel.: +31 (0)20 627 2248

COLOFON

CONTACT
STEPP vzw
Sainctelettesquare 17
1000 Brussel
T: +32 2 203 92 06
E: info@stepp.be
W: www.stepp.be

MISSIE
STEPP vzw is het steunpunt voor de producerende, ontwerpende en technische krachten van de brede culturele sector. De organisatie is het aanspreekpunt actuele ontwikkelingen op het vlak van techniek, scenografie, architectuur, veiligheid en opleidingen in de culturele sector en haar zeer diverse subsectoren. STEPP vzw bundelt de krachten van de gehele sector om een constante uitwisseling van expertise teweeg te brengen. De organisatie is gesprekspartner in diverse comités, en organiseert op regelmatige tijdstippen studiedagen, symposia, netwerkmomenten en opleidingen.
STEPP vzw is lid van OISTAT en benadrukt daarmee het internationale kader van de hedendaagse culturele sector.

ACTIVITEITEN
STEPP vzw organiseert regelmatig bijeenkomsten in de vorm van symposia, informele meetings en workshops. Daarnaast bieden zij een uitgebreid cursusprogramma aan. Verdere informatie en een overzicht van de activiteitenkalender vindt u op onze website www.stepp.be.

TARIEVEN
STEPP leden krijgen alle 3 maanden het STEPP magazine gratis in hun bus. Daarbovenop krijgen onze leden korting bij alle STEPP activiteiten, en bij een aantal partnerorganisaties.
Lidmaatschap (1 jaar): 48,00 EUR
Bedrijfslidmaatschap (1 jaar): 480 EUR
Groepslidmaatschap (1 jaar):
130 EUR / 260 EUR / 480 EUR
Student (1 jaar): 24,00 EUR
STEPP magazine (1 jaar): 40,00 EUR

Meer informatie op onze website www.stepp.be

CC BY NC SA

DUURZAAMHEID
STEPP vzw zet zich in voor een duurzame cultuursector. Dit uit zich in al onze activiteiten en opleidingen.
STEPP is daarnaast ook partner in een aantal duurzaamheidsinitiatieven van partnerorganisaties.
STEPP vzw wil zo een motor zijn voor een duurzame cultuursector.

STEPP magazine #22

Bijdragen: Coen Jongsma, Jan Decalf, Jeroen Sierjacobs, Bert Moerman, Johan Penson, Chris Van Goethem, Pieter Nyckees, Bo Bettens, Ivo Kersmaekers
Eindredactie: Jan Decalf
Corrector: Bert Moerman
Vormgeving: Jo Klaps, brusselslof.be
Cover: Bram Vandenghinste
Druk: Drukkerij Paesen

STEPP magazine wordt gedrukt op 100% FSC gecertificeerd papier.
Eenheidsprijs: 12,00 EUR. Alle vorige nummers zijn beschikbaar op bestelling via www.stepp.be

BIJDRAGEN
Indien je zelf tekst of foto's wil bijdragen voor een volgend nummer, kan je contact opnemen met de redactie: magazine@stepp.be. De verschijningsdata van het STEPP magazine zijn 15/3, 15/6, 15/9 en 15/12.

ADVERTEERDERS
Amptec, Auvicom, Bose, Controllux, ETC, Joystick, PRG,Sennheiser, Showtex, Stapotech, Verbiest

Voor informatie over advertentiemogelijkheden mag u ons contacteren op sponsoring@stepp.be

Jaargang 6
Nr.22 – December 2016
STEPP Magazine is een uitgave van STEPP vzw.
Verantwoordelijke uitgever: Frankie Goethals.

Deze uitgave wordt ter beschikking gesteld overeenkomstig de bepalingen van de Creative Commons Public License, Naamsvermelding – Niet Commercieel - GelijkDelen België 3.0, http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.nl

Captures E·v·e·r·y Detail.

evolution 900 Series

German Engineering—Uncompromisingly Reliable

The e 914

If you can still hear the smallest detail, then it must be the e 914. This diverse condenser microphone has a silky character and draws high-resolution, precise sound images—even at high sound pressure levels. The e 914 is as uncompromising as all of the microphones in the evolution 900 series: harmonically calibrated with a demanding sound and unmatched reliability.

evolution—One of a Kind.

sennheiser.com/evolution

SENNHEISER
The Pursuit of Perfect Sound

VERBIEST
GEBRUIK UITSLUITEND
IN GESLOTEN RUIMTE
zelfrijdende
hoogwerker
• 9.5m werkhoogte
• 880 kg
• 125 kg hefcapaciteit
VRAAG EEN DEMONSTRATIE
OP LOCATIE
hoogwerkers - montageliften - luchtliften
VERBIEST nv. • Industriezone "Berkenhoek" • B-2861 Onze-Lieve-Vrouw-Waver
Tel.: +32 15 75 49 59 • Fax: +32 15 75 62 88 • www.verbiest.be • info@verbiest.be
11001-004